

**EUROPEISKA
UNIONENS RÅD**

**Bryssel den 24 juli 2001 (26.7)
(OR. fr)**

**10925/01
ADD 5**

MI	114
SOC	293
FIN	262
ENER	99
TRANS	119
ECO	222
ENV	394
AGRI	164
CONSOM	55

FÖLJENOT

från: Bernhard ZEPTER, Europeiska kommissionens ställföreträdande
generalsekreterare

mottagen den: 18 juli 2001

till: Javier SOLANA, generalsekreterare/hög representant

Ärende: Artonde årsrapporten om kontroll av tillämpningen av gemenskapsrätten
(2000)

För delegationerna bifogas kommissionens dokument – KOM(2001) 309 slutlig.

Bilaga: KOM(2001) 309 slutlig (**VOLYM VI/VI**)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 16.7.2001
KOM(2001)309 slutlig

VOLYM VI

**ARTONDE ÅRSRAPPORTEN
OM KONTROLL AV TILLÄMPNINGEN
AV GEMENSKAPSRÄTTEN
(2000)**

BILAGA V

**Domar som meddelats fram till den 31 december 2000 och som ännu
inte har efterkommit**

BILAGA VI

Nationella domstolars tillämpning av gemenskapsrätten

BILAGA V

Domar som meddelats fram till den 31 december 2000 och som ännu inte har efterkommit

Belgien

Dom av den 27 september 1988 i mål C-42/87

Dom av den 3 maj 1994 i mål C-47/93

Diskriminering i fråga om offentlig finansiering; högre utbildning utanför universiteten

Franska gemenskapen ändrade lagstiftningen genom en ny förordning i mars 2000 för att anpassa sig till gemenskapsrätten. Kontakter med de belgiska myndigheterna pågår om återbetalning av inskrivningsavgifterna (tillämpning av preskriptionsregel, budgetbestämmelser).

Dom av den 19 februari 1991 i mål C-375/89

Stöd till Idealspun/Beaulieu

Appellationsdomstolen i Gent fastställde i en dom av den 16 november 2000 domen från handelsdomstolen i Kortrijk med föreläggande om återbetalning av stödet. Kommissionen väntar på att de belgiska myndigheterna officiellt skall bekräfta detta.

Dom av den 21 januari 1999 i mål C-207/97

Underlåtenhet att anmäla program i syfte att minska föroreningar som orsakas av att vissa farliga ämnen släpps ut i gemenskapens vattenmiljö

De belgiska myndigheterna har lämnat uppgifter om de bestämmelser som regionerna Flandern och Vallonien antagit för att följa domen. Dessa bestämmelser granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 14 september 1999 i mål C-170/98

Överenskommelse om lastdelning i det bilaterala avtalet mellan Belgien och Zaïre

Kommissionen anser att tilläggsprotokollet som slöts med Kongo den 8 juni 1999 innebär att överträdelsen upphör. Så fort protokollet träder i kraft kan överträdelseförfarandet formellt avslutas.

Dom av den 14 september 1999 i mål C-171/98

Överenskommelse om lastdelning i det bilaterala avtalet mellan Belgisk-luxemburgska ekonomiska unionen och Togo

Kommissionen anser att tilläggsprotokollet som slöts med Togo den 27 september 1999 innebär att överträdelsen upphör. Så fort protokollet träder i kraft kan överträdelseförfarandet formellt avslutas.

Dom av den 14 september 1999 i mål C-201/98

Överenskommelse om lastdelning i de bilaterala avtalen mellan Belgien och väst- och centralafrikanska länder

Kommissionen anser att överenskommelserna med Senegal, Elfenbenskusten och Mali har ändrats på ett tillfredsställande sätt. Ärendet kan avslutas så fort tilläggsprotokollen träder i kraft.

Dom av den 9 mars 2000 i mål C-355/98

Fri rörlighet för arbetstagare, etableringsfrihet, frihet att tillhandahålla tjänster: bevaknings- och säkerhetsverksamhet

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts. De belgiska myndigheterna överlämnade i november 2000 ett förslag till lagändring som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 18 maj 2000 i mål C-206/98

Försäkringssystem för arbetsskador

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

De belgiska myndigheterna har överlämnat ett utkast till lag om anpassning av lagstiftningen om arbetsskadeförsäkring till gemenskapsdirektiven.

Dom av den 25 maj 2000 i mål C-307/98

Felaktigt införlivande av direktivet om kvalitet på badvatten

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 26 september 2000 i mål C-478/98

Fri rörlighet för kapital: obligationslån som emitterats i tyska mark

Kommissionen kommer att ta kontakt med de belgiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 16 november 2000 i mål C-217/99

Märkning av livsmedel

Kommissionen har tagit kontakt med de belgiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom..

Dom av den 30 november 2000 i mål C-384/99

Samhällsomfattande tjänster

Nyligen meddelad dom.

Tyskland

Dom av den 22 oktober 1998 i mål C-301/95

Bristande överensstämmelse mellan genomförandebestämmelserna och rådets direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt
De tyska myndigheterna har överlämnat ett lagförslag. Kommissionen väntar på att det skall antas. Beslut har fattats om att väcka talan vid domstolen med stöd av artikel 228.2 i EG-fördraget. Beslutet är förenat med ett yrkande om vite.

Dom av den 8 juni 1999 i mål C-198/97

Kvaliteten på badvatten

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

De tyska myndigheterna anmälde i slutet av december 2000 bestämmelser som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 9 september 1999 i mål C-102/97

Omhändertagande av spilloljor genom regenerering

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

De tyska myndigheterna överlämnade förslag till lagstiftning i slutet av november 2000. Förslagen granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 9 september 1999 i mål C-217/97

Rätt att ta del av miljöinformation

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts och fortsätter.

Dom av den 11 november 1999 i mål C-184/97

Underlåtenhet att anmäla program i syfte att minska föroreningar som orsakas av att vissa farliga ämnen släpps ut i gemenskapens vattenmiljö

Kommissionen har tagit kontakt med de tyska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 15 juni 2000 i mål C-348/97

Underlåtenhet att ta ut importavgifter och att tillhandahålla kommissionen egna medel för smör från Nederländerna

Kommissionen har tagit kontakt med de tyska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Grekland

Dom av den 7 april 1992 i mål C-45/91

Avfall från tätort på Kreta

Grekland har inte vidtagit de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom. Kommissionens viteskrav står fast. Vite för tiden från den 4 juli till 30 september 2000 har betalats.

Dom av den 22 oktober 1997 i mål C-375/95

Beskattning av begagnade bilar

Förfarandet enligt artikel 228 fortsätter.

De grekiska myndigheterna har överlämnat ett lagförslag som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 11 juni 1998 i mål C-232/95

Förorening av sjön Vegoritis, farliga ämnen i vattenmiljön

Förfarandet enligt artikel 228 har fortsatt.

De grekiska myndigheterna har lagt fram förslag till program för att följa domstolens dom. Kommissionen väntar på att programmen skall antas.

Dom av den 15 oktober 1998 i mål C-385/97

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 93/118/EG om ändring av direktiv 85/73/EEG om finansiering av hygienundersökningar och kontroller av färskt kött och fjäderfäkött

Ett förfarande enligt artikel 228 fortsätter.

Dom av den 28 oktober 1999 i mål C-187/98

Jämställdhet när det gäller socialförsäkringar

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 16 december 1999 i mål C-137/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 96/43/EG om ändring av rådets direktiv 91/496/EEG om fastställande av regler för hur veterinärkontroller skall organiseras för djur som importerats till gemenskapen från tredje land

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts och fortsätter.

Dom av den 13 april 2000 i mål C-123/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 25 maj 2000 i mål C-384/97

Underlåtenhet att anmäla program i syfte att minska föroreningar som orsakas av att vissa farliga ämnen släpps ut i gemenskapens vattenmiljö

Kommissionen har tagit kontakt med de grekiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 15 juni 2000 i mål C-470/98

Avgifter för veterinärkontroller av jordbruksprodukter från tredje land

Kommissionen kommer snart att ta kontakt med de grekiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 19 oktober 2000 i mål C-216/98

Pris på tobaksvaror

Kommissionen har tagit kontakt med de grekiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 16 november 2000 i mål C-214/98

Avgiftsbelopp för hygienundersökningar och kontroller av färskt kött

Nyligen meddelad dom.

Dom av den 14 december 2000 i mål C-457/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 96/97/EG om ändring av rådets direktiv 86/378/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av män och kvinnor i företags- eller yrkesbaserade system för social trygghet

Nyligen meddelad dom.

Spanien

Dom av den 22 mars 1994 i mål C-375/92

Begränsningar i rätten att tillhandahålla tjänster som turistguide

De spanska myndigheterna har anmält ändringar i lagstiftningen. Kommissionen väntar på att lagstiftningen skall antas.

Dom av den 12 februari 1998 i mål C-92/96

Felaktig tillämpning, i fråga om sjöar och vattendrag, av bestämmelserna i rådets direktiv 76/160/EEG om kvaliteten på badvatten

Förfarandet enligt artikel 228 fortsätter.

De spanska myndigheterna har svarat på det motiverade yttrandet. Svaret granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 25 november 1998 i mål C-214/96

Felaktig tillämpning av rådets direktiv 76/464/EEG om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö (artikel 7: program för att begränsa föroreningar)

De handlingar som överlämnats av de spanska myndigheterna har krävt en analys och ytterligare undersökningar av kommissionen.

Dom av den 13 april 2000 i mål C-274/98

Underlåtenhet att upprätta åtgärdsprogram i enlighet med rådets direktiv 91/676/EEG om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket

Kommissionen har frågat de spanska myndigheterna vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom. Myndigheternas svar granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 23 november 2000 i mål C-421/98

Underlåtenhet att anpassa den spanska lagstiftningen om det ömsesidiga erkännandet av examensbevis på arkitekturområdet (begränsning av verksamhetsfält)

Nyligen meddelad dom.

Frankrike

Dom av den 11 juni 1991 i mål C-64/88

Fiske: bristande kontroll av att de tekniska föreskrifterna för bevarande av fiskbeståndet följs

Förfarandet enligt artikel 228 fortsätter.

De franska myndigheterna har svarat på det kompletterande motiverade yttrande. Svaret granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 13 mars 1997 i mål C-197/96

Nattarbete för kvinnor

Domstolen beslutade den 7 december 2000 att förlänga vilandeförklaringen av målet för att Frankrike skall kunna anpassa sin lagstiftning till direktivet och därigenom följa domen. Målet är vilandeförklarat till och med den 30 april 2001.

Dom av den 9 december 1997 i mål C-265/95

Hinder mot import av spanska jordgubbar

Kommissionen granskar hela ärendet för att avgöra om ytterligare åtgärder krävs för att följa domstolens dom.

Dom av den 15 oktober 1998 i mål C-284/97

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 93/40/EEG om ändring av direktiven 81/851/EEG och 81/852/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om veterinärmedicinska läkemedel

Förfarandet enligt artikel 228 fortsätter. Lagstiftningsåtgärder har vidtagits. Förordningen om införlivande av direktiv 93/40/EEG torde antas våren 2001.

Dom av den 22 oktober 1998 i mål C-184/96

Beredningar av gåslever

En förordning som inför en bestämmelse om ömsesidigt erkännande i den franska lagstiftningen om gåslever offentliggjordes i Frankrikes officiella tidning den 21 december 2000. Ärendet kommer att avslutas mycket snart.

Dom av den 18 mars 1999 i mål C-166/97

Seines flodmyning: otillräcklig klassificering av särskilda skyddsområden och ofullständigt skyddssystem

Ärendet utvecklas i positiv riktning.

Åtgärder har vidtagits för att följa domstolens dom och genomförs successivt.

Dom av den 19 maj 1999 i mål C-225/97

Felaktigt införlivande av rådets direktiv 92/13/EEG om samordning av lagar och andra författningar om gemenskapsregler om upphandlingsförfaranden tillämpade av företag och verk inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna (möjlighet att överklaga)

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 8 juli 1999 i mål C-354/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 96/97/EG om ändring av direktiv 86/378/EEG om genomförandet av principen om likabehandling av män och kvinnor i företags- eller yrkesbaserade system för social trygghet

Förfarandet enligt artikel 228 fortsätter.

Dom av den 25 november 1999 i mål C-96/98

Miljöskador i Marais poitevin

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 16 december 1999 i mål C-239/98

Felaktigt införlivande av direktiv 92/49/EEG om samordning av lagar och andra författningar som avser annan direkt försäkring än livförsäkring och av direktiv 92/96/EEG om samordning av lagar och andra författningar som avser direkt livförsäkring ("tredje försäkringsdirektiven")

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts och fortsätter.

Ett lagförslag har antagits av senaten vid första behandlingen. De ömsesidiga försäkringsföretagens frist för att börja tillämpa lagstiftningen är fortfarande 1 januari 2003, trots att de båda direktiven skulle ha införlivats av Frankrike 1994.

Dom av den 15 februari 2000 i mål C-34/98

Avgift för att täcka de sociala skulderna (CRDS) för gränsarbetare

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 15 februari 2000 i mål C-169/98

Allmän social avgift (CSG) för gränsarbetare

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 23 mars 2000 i mål C-327/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 93/15/EEG om harmonisering av bestämmelserna om utsläppande på marknaden och övervakning av explosiva varor för civilt bruk

De franska myndigheterna har anmält ett förslag till förordning som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 6 april 2000 i mål C-256/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter
Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts och fortsätter.

Dom av den 15 maj 2000 i mål C-296/98

Den franska försäkringslagstiftningens bristande överensstämmelse med direktiven om livförsäkring och om annan direkt försäkring än livförsäkring
Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.
De franska myndigheterna har anmält förslag till lagstiftning. Kommissionen väntar på att förslagen skall antas.

Dom av den 18 maj 2000 i mål C-45/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 94/33/EG om skydd av minderåriga i arbetslivet.
Kommissionen har tagit kontakt med de franska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 8 juni 2000 i mål C-46/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 93/104/EG om arbetstidens förläggning i vissa avseenden
Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 13 juli 2000 i mål C-160/99

Sjöfartscabotage

Kommissionen har tagit kontakt med de franska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.
Den 11 december 2000 anmälde de franska myndigheterna ett lagförslag som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 12 september 2000 i mål C-276/97

Underlåtenhet att belägga motorvägstullar med mervärdeskatt

Kommissionen har tagit kontakt med de franska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 26 september 2000 i mål C-225/98

Offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten: Uppförande och underhåll av skolbyggnader i regionen Nord-Pas-de-Calais

Kommissionen kommer snart att ta kontakt med de franska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 26 september 2000 i mål C-23/99

Kvarhållande av varor i tullen – Mönsterskydd – Pirattillverkning

Kommissionen har tagit kontakt med de franska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Ärendet utvecklas i positiv riktning.

Dom av den 5 oktober 2000 i mål C-16/98

Offentlig upphandling av bygg- och anläggningsarbeten – Offentlig upphandling inom vatten-, energi-, transport- och telekommunikationssektorerna – *Syndicat départemental d'électrification de la Vendée*

Kommissionen granskar för närvarande ärendet för att avgöra om åtgärder krävs för att följa domstolens dom.

Dom av den 23 november 2000 i mål C-319/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för Europaparlamentets och rådets direktiv 95/47/EG om tillämpning av standarder för sändning av televisionssignaler

Nyligen meddelad dom.

Dom av den 23 november 2000 i mål C-320/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för Europaparlamentets och rådets direktiv 97/68/EG om åtgärder mot utsläpp av gas- och partikelformiga föroreningar från förbränningsmotorer i mobila maskiner som inte är avsedda att användas på väg

Nyligen meddelad dom.

Dom av den 7 december 2000 i mål C-374/98

Otillräcklig klassificering av särskilda skyddsområden och ofullständiga särskilda bevarandeåtgärder i Vingrau och Tautavel (västra Pyrenéerna)

Kommissionen har tagit kontakt med de franska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 7 december 2000 i mål C-38/99

Jakttider som strider mot direktiv 79/409/EEG av den 2 april 1979 om bevarande av vilda fåglar

Nyligen meddelad dom.

Dom av den 14 december 2000 i mål C-55/99

Krav på registrering av reagenser för biomedicinsk analys hos läkemedelsbyrån

Nyligen meddelad dom.

Irland

Dom av den 21 september 1999 i mål C-392/96

Bristande överensstämmelse hos den irländska lagstiftningen med flera bestämmelser i rådets direktiv 85/337/EEG om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

De irländska myndigheterna har överlämnat ett svar som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 12 oktober 1999 i mål C-213/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 92/100/EEG om utyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området

Ärendet utvecklas i positiv riktning.

Informella kontakter med medlemsstaten ger vid handen att *Copyright and Related Rights Bill* antagits av det irländska parlamentet.

Kommissionen väntar på att promulgationsförordningen (*Commencement Order*) skall undertecknas och att bestämmelserna skall anmälas formellt.

Dom av den 25 november 1999 i mål C-212/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 93/83/EEG om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidareändring via kabel

Informella kontakter med medlemsstaten ger vid handen att *Copyright and Related Rights Bill* antagits av det irländska parlamentet.

Kommissionen väntar på att promulgationsförordningen (*Commencement Order*) skall undertecknas och att bestämmelserna skall anmälas formellt.

Dom av den 8 juni 2000 i mål C-190/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 96/43/EG om ändring och kodifiering av direktiv 85/73/EEG om finansieringen av veterinära besiktningar och kontroller av levande djur och vissa animaliska produkter

De irländska myndigheterna har antagit lagstiftning för att följa domstolens dom. Ärendet kommer mycket snart att avslutas.

Dom av den 12 september 2000 i mål C-358/97

Underlåtenhet att belägga vägtullar med mervärdesskatt

Kommissionen har tagit kontakt med de irländska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 26 september 2000 i mål C-408/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 94/55/EG om transport av farligt gods på väg och direktiv 96/86 om anpassning av det direktivet till den tekniska utvecklingen

Kommissionen har tagit kontakt med de irländska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 14 december 2000 i mål C-347/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 95/50/EG om enhetliga förfaranden för kontroller av vägtransporter av farligt gods

Nyligen meddelad dom.

Italien

Dom av den 1 juni 1995 i mål C-40/93

Rätt att utöva tandläkaryrket

De italienska myndigheterna har överlämnat förordningen om lämplighetsprovet. Kommissionen väntar på närmare uppgifter om hur provet i praktiken går till och på att SLIM-direktivet skall antas.

Dom av den 29 februari 1996 i mål C-307/94

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 85/432/EEG om samordning av bestämmelserna i lagar och andra författningar om viss farmaceutisk verksamhet

Ärendet utvecklas i positiv riktning. Efter det att ett förfarande enligt artikel 228 inletts och frågan diskuterats med medlemsstaten, håller de problem som kvarstår på att lösas, bland annat genom att direktivet snart kommer att ändras.

Dom av den 29 januari 1998 i mål C-280/95

Underlåtenhet att genomföra beslut 93/496/EEG om skyldigheten att återkräva det skattemässiga stöd som beviljats till vägtransportföretag för 1992

Ett lagförslag har lagts fram för det italienska parlamentet. Kommissionen har inte informerats om att det har antagits. Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 1 oktober 1998 i mål C-285/96

Felaktig tillämpning av rådets direktiv 76/464/EEG om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö (artikel 7: program för att begränsa föroreningar)

De italienska myndigheterna har överlämnat en rad bestämmelser för att följa domstolens dom. Bestämmelserna granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 25 mars 1999 i mål C-112/97

Förbud att installera gasapparater som överensstämmer med direktiv 90/396/EEG

Efter det att ett förfarande enligt artikel 228 inletts, har de italienska myndigheterna anmält lagstiftning.

De nya bestämmelsernas krav på ventilationsöppningarnas storlek i de lokaler där värmeanläggningarna skall installeras bedöms vara överdrivna och kunna hindra att apparaterna kan tas i bruk. En kompletterande formell underrättelse har därför riktats till medlemsstaten. Svaret granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 9 november 1999 i mål C-365/97

Sopor i San Rocco-dalen

De italienska myndigheterna överlämnade i november ett omfattande material som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 11 november 1999 i mål C-315/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 95/21/EG om tillämpning av internationella normer för säkerhet på fartyg, förhindrande av förorening samt boende- och arbetsförhållanden ombord på fartyg som anlöper gemenskapens hamnar och framförs i medlemsstaternas territorialvatten (hamnstatskontroll)

Eftersom de bestämmelser som utlovats av de italienska myndigheterna inte kommit kommissionen tillhanda, har kommissionen beslutat att väcka talan enligt artikel 228.2 i fördraget. Beslutet är förenat med ett yrkande om vite.

Dom av den 9 mars 2000 i mål C-358/98

Rättsliga hinder mot att fritt tillhandahålla städ- och rengöringstjänster

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

De italienska myndigheterna har överlämnat bestämmelser för att följa domstolens dom. Ärendet kan snart avslutas.

Dom av den 9 mars 2000 i mål C-386/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 93/104/EG om arbetstidens förläggning i vissa avseenden

Kommissionen har tagit kontakt med de italienska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom. Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts, eftersom inga åtgärder planeras.

Dom av den 23 maj 2000 i mål C-58/99

Begränsningar för utlänningar att investera i privatiserade bolag

Kommissionen har tagit kontakt med de italienska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

De italienska myndigheternas svar granskas för närvarande.

Dom av den 25 maj 2000 i mål C-424/98

Felaktig tillämpning av direktiven om rätt till bosättning för pensionärer och andra personer som inte längre är yrkesverksamma samt studerande

Kommissionen granskar för närvarande om regeringsförordning nr 358 om ändring av regeringsförordning nr 470 medför att direktiven 90/364/EEG, 90/365/EEG och 90/366/EEG införlivas på ett korrekt sätt.

Dom av den 8 juni 2000 i mål C-264/99

Rättsliga hinder mot att bedriva verksamhet som speditör

Kommissionen har vänt sig till de italienska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 30 november 2000 i mål C-422/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 97/51/EG om ändring av rådets direktiv 90/387/EEG och 92/44/EEG för anpassning till en konkurrensutsatt miljö på telekommunikationsområdet

Nyligen meddelad dom.

Dom av den 7 december 2000 i mål C-395/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för direktiv 96/51/EG om ändring av direktiv 70/524/EEG om fodertillsatser och för direktiv 96/93/EG om certifiering av djur och animaliska produkter

Nyligen meddelad dom.

Dom av den 7 december 2000 i mål C-423/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för Europaparlamentets och rådets direktiv 98/10/EG om tillhandahållande av öppna nätverk (ONP) för taltelefoni och samhällsomfattande tjänster för telekommunikation i en konkurrensutsatt miljö

Nyligen meddelad dom.

Luxemburg

Dom av den 11 juni 1998 i mål C-206/96

Underlåtenhet att upprätta program i syfte att begränsa förorening av 99 ämnen som är upptagna i förteckning II i bilagan till rådets direktiv 76/464/EEG om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö

De luxemburgska myndigheterna har överlämnat en omfattande rapport om de åtgärder som vidtagits för att följa domstolens dom. Rapporten granskas för närvarande av kommissionen.

Dom av den 14 september 1999 i mål C-202/98

Överenskommelse om lastdelning i bilaterala avtal mellan Luxemburg och väst- och centralafrikanska stater

Ett förfarande enligt artikel 228 fortsätter.

Dom av den 21 oktober 1999 i mål C-430/98

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 94/45/EG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd för information till och samråd med arbetstagare

De luxemburgska myndigheterna har anmält genomförandebestämmelser som för närvarande granskas av kommissionen.

Dom av den 16 december 1999 i mål C-47/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 94/33/EG om skydd av minderåriga i arbetslivet

Kommissionen har tagit kontakt med de luxemburgska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom. Myndigheterna har överlämnat en detaljerad tidsplan för lagstiftningsåtgärderna och kommissionen väntar på att de skall antas.

Dom av den 16 december 1999 i mål C-138/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för rådets direktiv 94/56/EG om grundläggande principer för utredning av flyghaverier och tillbud inom civil luftfart

Ett förfarande enligt artikel 228 har inletts.

Dom av den 13 april 2000 i mål C-348/99

Underlåtenhet att anmäla nationella genomförandebestämmelser för Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG om rättsligt skydd för databaser

Kommissionen har tagit kontakt med de luxemburgska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Nederländerna

Dom av den 19 maj 1998 i mål C-3/96

Skyldighet att utse särskilda skyddsområden enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar

Ärendet utvecklas i positiv riktning.

Österrike

Dom av den 26 september 2000 i mål C-205/98

Höjning av tullarna för Brenner-motorvägen

Kommissionen har tagit kontakt med de österrikiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Portugal

Dom av den 21 januari 1999 i mål C-150/97

Bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt

Ärendet utvecklas i positiv riktning.

De sista genomförandebestämmelserna kommer snart att offentliggöras.

Dom av den 4 juli 2000 i mål C-62/98

Bestämmelser om lastdelning i bilaterala avtal mellan Portugal och central- och västafrikanska länder

Kommissionen har tagit kontakt med de portugisiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 4 juli 2000 i mål C-84/98

Bestämmelser om lastdelning i bilateralt avtal mellan Portugal och Jugoslavien

Kommissionen har tagit kontakt med de portugisiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 13 juli 2000 i mål C-261/98

Felaktig tillämpning av rådets direktiv 76/464/EEG om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö (artikel 7: program för att begränsa föroreningar)

De portugisiska myndigheterna har överlämnat rapporter om identifiering och kontroll av 99 ämnen som anges i bilaga II till direktivet. Uppgifterna granskas för närvarande och har krävt en analys och ytterligare undersökningar av kommissionen.

Dom av den 12 december 2000 i mål C-435/99

Underlåtenhet att lämna uppgifter enligt artikel 2.1 i rådets direktiv 91/692/EEG om att standardisera och rationalisera rapporteringen om genomförandet av vissa direktiv om miljön

Nyligen meddelad dom.

Förenade kungariket

Dom av den 14 juli 1993 i mål C-56/90

Vattenkvalitet i Blackpool och Southport

Kommissionen har beslutat att väcka talan vid domstolen enligt artikel 228.2 i EG-fördraget. Beslutet är förenat med ett yrkande om vite.

Dom av den 12 september 2000 i mål C-359/97

Underlåtenhet att belägga vägtullar med mervärdeskatt

Kommissionen har tagit kontakt med de brittiska myndigheterna för att ta reda på vilka åtgärder de avser att vidta för att följa domstolens dom.

Dom av den 7 december 2000 i mål C-69/99

Felaktigt införlivande av direktivet om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket

Nyligen meddelad dom.

BILAGA VI

NATIONELLA DOMSTOLARS TILLÄMPNING AV GEMENSKAPSRÄTTEN

1. Tillämpningen av artikel 234 EG¹

Under 2000 har nationella domstolar i enlighet med artikel 234 EG begärt förhandsavgöranden från Europeiska gemenskapernas domstol (nedan "EG-domstolen") i 224 ärenden som gällt tolkningen av gemenskapsrätten eller giltigheten av en rättsakt från gemenskapen.

Dessa framställningar om förhandsavgöranden offentliggörs i sin helhet i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* så snart de har registrerats vid EG-domstolens kansli. I nedanstående tabell visas hur många förhandsavgöranden domstolarna i respektive medlemsstat har begärt från EG-domstolen de senaste elva åren.²

I. ANTAL FRAMSTÄLLNINGAR OM FÖRHANDEAVGÖRANDE PER MEDLEMSSTAT

	År										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belgien	17	17	16	22	19	14	30	19	12	13	15
Danmark	5	2	3	7	4	8	4	7	7	3	3
Tyskland	34	50	62	57	44	51	66	46	49	49	47
Grekland	2	2	1	5	-	10	4	2	5	3	3
Spanien	6	4	5	7	13	10	6	9	55	4	5
Frankrike	21	24	15	22	36	43	24	10	16	17	12
Irland	4	1	-	1	2	3	-	1	3	2	2
Italien	25	18	22	24	46	58	70	50	39	43	50
Luxemburg	4	2	1	1	1	2	2	3	2	4	-
Nederländerna	9	17	18	43	13	19	10	24	21	23	12
Österrike						2	6	35	16	56	31
Portugal	2	3	1	3	1	5	6	2	7	7	8
Finland						-	3	6	2	4	5
Sverige						6	4	7	6	5	4
Förenade kungariket	12	13	15	12	24	20	21	18	24	22	26
Benelux	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Totalt	142	186	162	204	203	251	256	239	264	255	224

¹ Vi kommer i denna rapport att använda oss av EG-domstolens metod för hänvisning till artiklar i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen. Om hänvisningen gäller en artikel innan Amsterdamfördraget trädde i kraft (1 maj 1999), skriver vi "i EG-fördraget". Om hänvisningen gäller en artikel efter det att Amsterdamfördraget trädde i kraft, skriver vi "EG" efter artikelnumret.

² De fyra tidigare rapporterna har publicerats i följande nummer av EGT: EGT C 332, 3.11.1997, s. 198; EGT C 250, 10.8.1998, s. 195; EGT C 354, 7.12.1999, s. 182; EGT C 192, 30.1.2001, s. 192.

Efter en ökning på grund av att tre nya länder anslöt sig 1995 har antalet framställningar varit relativt oförändrat. Noteras bör att Beneluxdomstolen (Cour de justice du Benelux/Benelux-Gerechtshof) för första gången riktat en begäran om förhandsavgörande till EG-domstolen; målet gäller varumärkesrätt.³ I domen Parfums Christian Dior⁴ fastslog EG-domstolen att Beneluxdomstolens uppgift är att säkerställa en enhetlig tillämpning av de tre Beneluxstaternas gemensamma rättsregler och att förfarandet vid den domstolen är ett led i förfarandet vid de nationella domstolarna. Den kunde därför likställas med en nationell domstol vid tillämpningen av artikel 234 EG.

Domstolar i alla medlemsstater utom Luxemburg har ställt frågor. De 224 målen om förhandsavgörande utgjorde 44,5 procent av de totalt 503 mål som anhängiggjordes vid EG-domstolen under 2000. Av nedanstående tabell framgår antalet framställningar om förhandsavgöranden från de högsta rättsinstanserna i varje land och från vilken rättsinstans framställan gjorts.

Antal framställningar om förhandsavgöranden från de högsta rättsinstanserna i varje medlemsstat under 2000

Belgien	Cour de cassation	1
Danmark	Højesteret	1
Tyskland	Bundesgerichtshof Bundesverwaltungsgericht Bundesfinanzhof Bundessozialgericht	7 4 5 1
Grekland	-	-
Spanien	Tribunal Supremo	1
Frankrike	Cour de cassation Conseil d'État	3 1
Irland	Supreme Court	1
<i>1.1.1 Italien</i>	Corte suprema di cassazione Consiglio di Stato	2 4
Luxemburg	-	-
Nederländerna	Raad van State Hoge Raad	5 6
Österrike	Oberster Gerichtshof Bundesvergabeamt Verwaltungsgerichtshof Vergabekontrollsenat Verfassungsgerichtshof	7 1 4 2 1
Portugal	Supremo Tribunal Administrativo	5
Finland	Högsta förvaltningsdomstolen	2
Sverige	Regeringsrätten	2
Förenade kungariket	Court of Appeal	4
(Benelux)	Gerechtshof / Cour de justice	1

2. Viktiga avgöranden i de nationella rättsinstanserna och i Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna

³ Mål C-265/00, Campina Melkunie mot Bureau Benelux des Marques, pågående (EGT C 247, 26.8.2000, s. 25).

⁴ EG-domstolens dom av den 4 november 1997 i mål C-337/95, Parfums Christian Dior, REG 1997, s. I-6013.

2.1. Inledning

Följande analys ger vid handen att de nationella rättsinstanserna och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna i allt större utsträckning tar gemenskapsrätten i beaktande. I motsats till tidigare år är analysen inte begränsad till avgöranden från de högsta rättsinstanserna. Det är redan från första instans som medlemsstaternas domstolar i egenskap av allmänna domstolar måste tillämpa gemenskapsrätten.

Liksom tidigare år har kommissionen fått tillgång till uppgifter från EG-domstolens centrum för undersökning och dokumentation och från dess dataavdelning. Det är emellertid kommissionen som är upphovsman till föreliggande rapport. Upplysningsvis kan nämnas att EG-domstolens centrum för undersökning och dokumentation varje år får kännedom om omkring 1 200 avgöranden som rör gemenskapsrätten.

2.2. Undersökningens syfte

Undersökningen omfattar de domar som avkunnats eller offentliggjorts för första gången under 2000 och har till syfte att besvara följande frågor:

- a.
 - i. Har en rättslig instans vars beslut inte kan överklagas underlåtit att begära förhandsavgörande från EG-domstolen i något mål som rör tolkningen av en gemenskapsrättslig regel som inte är klar och otvetydig?
 - ii. Förtjänar några andra beslut om förhandsavgöranden att lyftas fram?
- b. Har en rättslig instans förklarat en rättsakt från en gemenskapsinstitution ogiltig i strid med den princip som EG-domstolen fastslog i Foto-Frost-målet⁵?
- c. Har det avkunnats domar som på något sätt är föredömliga eller avviker från gängse praxis?
- d. Har intressanta domar avkunnats där principerna i målen Francovich, Factortame eller Brasserie du Pêcheur tillämpats?

2.3. Första frågan

2.3.1. Underlåtenhet att begära förhandsavgörande

Tyskland: Bundesverwaltungsgericht⁶ ansåg sig inte vara tvungen att begära förhandsavgörande från EG-domstolen i ett mål som gällde en fråga om tysk lagstiftnings⁷ förenlighet med gemenskapsrätten. Målet gällde kravet på att alla tyska medborgare av manligt kön mellan 17 och 25 år, som avser att lämna landet mer än tre månader, måste ansöka om tillstånd. En tysk doktorand vid Oxford hade överklagat till sin inkallelseorder till Bundesverwaltungsgericht. Doktoranden hade inkallats till civil plikttjänstgöring efter 25 års ålder i stället för till vanlig militärtjänst. Doktoranden hade påbörjat sina studier utan att ansöka om förhandstillstånd. Enligt tysk lagstiftning får värnpliktiga medborgare som reser utomlands utan att ansöka om förhandstillstånd inkallas till militär eller civil plikttjänstgöring efter att de har fyllt 25 år.⁸ Bundesverwaltungsgericht fann att kravet på förhandstillstånd inte omfattas av artikel 8a i EG-fördraget (nu, efter ändring, artikel 18 EG) om unionsmedborgarnas fria rörlighet i medlemsstaterna, eftersom begränsningen av rörligheten gjorts av försvarspolitiska skäl. Domstolen preciserade att den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken, och närmare bestämt försvarspolitiken enligt Maastrichtfördraget, vilket gällde vid tiden för

⁵ EG-domstolens dom av den 22 oktober 1987 i mål 314/85, Foto-Frost, Rec. 1987, s. 4199; svensk specialutgåva, volym IX (1987–1988), s. 233.

⁶ Bundesverwaltungsgericht, dom av den 10 november 1999, 6 C 30/98, *Entscheidungen des Bundesverwaltungsgerichts* 110, 40.

⁷ Se artikel 3.2 i *Wehrpflichtgesetz* (värnpliktslagen).

⁸ Se artikel 24.1 tredje punkten i *Zivildienstgesetz* (lagen om civiltjänst).

inkallelsen, ännu inte hörde till Europeiska gemenskapernas överstatliga befogenheter, och att samarbetet fortfarande är mellanstatligt. Bundesverwaltungsgerichts slutsats blev att frågor om inre säkerhet och försvar, liksom om de väpnade styrkornas uppgifter och uppbyggnad, hör till medlemsstaternas behörighetsområde. Vidare anmärkte Bundesverwaltungsgericht att om artikel 8a i EG-fördraget tolkades på det sätt som klaganden föreslagit, skulle alla medborgare som är underkastade värnplikt kunna undkomma denna utan påföljd genom att flytta från en medlemsstat till en annan. Bundesverwaltungsgericht ansåg att domen var förenlig med EG-domstolens dom i Sirdar-målet⁹. Enligt Bundesverwaltungsgericht gällde det målet endast kvinnors tillträde till yrkesarmén. Det fallet var inte jämförbart med fallet med tillstånd för utlandsvistelser, vilket syftar till att den allmänna värnplikten skall fullgöras. Även om förhandstillståndet skulle omfattas av artikel 8a i EG-fördraget, så skulle det vara befogat med hänsyn till undantagen om allmän ordning, säkerhet och hälsa i artiklarna 48.3 och 56.1 i EG-fördraget (nu, efter ändring, artiklarna 39.3 EG och 46.1 EG) och utgöra sådana "begränsningar och villkor som föreskrivs i fördraget" som avses i artikel 8a i EG-fördraget. Enligt Bundesverwaltungsgericht strider förhandstillståndet inte heller mot artikel 6 första stycket i EG-fördraget (nu, efter ändring, artikel 12 första stycket EG), eftersom obligatorisk militärtjänstgöring inte omfattas av fördragets tillämpningsområde och den olika behandlingen av värnpliktiga män jämförda med kvinnor, utlänningar och personer som inte är lämpade att göra militärtjänst sker på objektiva grunder. Slutligen konstaterade Bundesverwaltungsgericht att den inte var skyldig att hänvisa målet till EG-domstolen, eftersom den korrekta tillämpningen av gemenskapsrätten i detta fall var så uppenbar att det saknades grund för rimligt tvivel därom.

Frankrike: Conseil d'État beslutade i en dom av den 28 juli 2000¹⁰ att inte vända sig till EG-domstolen för ett förhandsavgörande. Domstolen, som i första och sista instans hade att avgöra en talan om felaktig myndighetsutövning som väckts av läkemedelsföretag gentemot beslut om prisändring på farmaceutiska specialiteter, grundade sitt avgörande på läran om *acte clair*. I sak åberopade sökandena att prissättningssystemet i artikel L.162-38 i folkhälsolagen (*Code de la santé publique*), på vilken de ifrågasatta besluten grundades, är oförenligt med artikel 2 i direktiv 89/105 (prissättning på läkemedel)¹¹ jämförd med artikel 6 i samma direktiv. De ifrågasatte närmare bestämt myndigheternas möjligheter att när som helst fastställa priset på ersättningsgilla läkemedel, oavsett om berörda företag begärt det. Det allmännas företrädare vid domstolen hade ändå framhållit i sitt förslag till avgörande att domstolen dittills känt sig "något rådvill" vid tillämpningen av artikel L.162-38 i *Code de la santé publique*. Han föreslog därför att EG-domstolen skulle tillfrågas. Conseil d'État fann dock att påståendet om att artikel L.162-38 i *Code de la santé publique* skulle vara oförenlig med det uppenbara syftet med artikel 2 i direktivet kunde avvisas, utan att det funnes behov att vända sig till EG-domstolen. Domstolen drog denna slutsats utifrån direktivets begränsade tillämpningsområde. Domstolen konstaterade att

"bestämmelserna i artikel 2 i direktiv 89/105 (...) eller dess artikel 6 innehåller inget krav på att beslutet att ändra detaljhandelspriset för en farmaceutisk specialitet, vilken återfinns i förteckningen över läkemedel som är ersättningsgilla

⁹ EG-domstolens dom av den 26 oktober 1999 i mål C-273/97, Sirdar, REG 1999, s. I-7403. Nämnas bör att Bundesverwaltungsgerichts dom meddelades före EG-domstolens dom av den 11 januari 2000 i mål C-285/98, Kreil, REG 2000, s. I-69.

¹⁰ Conseil d'État, 28 juli 2000, Schering-Plough, requête nr 205710.

¹¹ Rådets direktiv 89/105/EEG av den 21 december 1988 om insyn i de åtgärder som reglerar prissättningen på humanläkemedel och deras inordnande i de nationella sjukförsäkringssystemen (EGT L 40,11.2.1989, s. 8; svensk specialutgåva, område 15, volym 9, s. 45).

för socialförsäkrade, skall motiveras eller att de berörda skall ges tillfälle att yttra sig innan beslutet fattas."

Vidare har franska domstolar vid två tillfällen under rapportperioden ansett det onödigt att begära förhandsavgörande i fråga om den direkta effekten av internationella avtal mellan gemenskaperna och tredje land.

I en dom den 3 februari 2000¹² undanröjde Cour administrative d'appel de Nancy en dom från Tribunal administratif de Strasbourg. Den sistnämnda domstolen hade ogillat talan från en professionell basketspelare av polsk härkomst om ogiltigförklaring av ett beslut från *Fédération Française de Basket-Ball* som vägrat att betrakta sökanden som medborgare i ett land i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet vid hennes deltagande i officiella tävlingar.¹³ Cour administrative d'appel de Nancy avvisade ett yrkande om att begära förhandsavgörande från EG-domstolen med hänvisning till teorin om *acte clair* och fastställde först domen såvitt avsåg den direkta effekten hos artikel 37 i avtalet mellan Europeiska gemenskaperna och Polen, där det sägs:

"Om inte annat följer av de villkor och riktlinjer som gäller i var och en av medlemsstaterna skall arbetstagare av polsk nationalitet som är lagligen anställda inom en medlemsstats territorium behandlas på samma sätt som medlemsstatens egna medborgare, utan diskriminering på grund av nationalitet, beträffande arbetsförhållanden, avlöning eller avskedande (...)"

Medan domstolen i första instans hade funnit att sökanden i det aktuella fallet inte kunde åberopa denna bestämmelse eftersom hennes anställningsavtal inte hade godkänts av *Fédération Française de Basket-Ball*, vilket krävs enligt organisationens stadgar, förklarade Cour administrative d'appel de Nancy däremot:

"Med beaktande av (...) att ett sådant villkor emellertid inte lagligen kan ha som syfte eller verkan att sätta åt sidan bestämmelserna i arbetslagstiftningen om ingående av anställningsavtal och detta avtals rättsverkningar – ett avtal som [*Fédération Française de Basket-Ball*] för övrigt inte är part i – och således, i avsaknad av godkännande, hindra att den person som ingått avtalet anses som 'lagligen anställd' i den mening som avses i artikel 37 i associeringsavtalet;

med beaktande av att [sökanden], som ingått ett avtal vars giltighet i förhållande till arbetslagstiftningens bestämmelser inte har ifrågasatts och som innehade ett giltigt uppehållstillstånd, således måste anses som 'lagligen anställd' i Frankrike vid tiden för det ifrågasatta beslutet; att *Fédération Française de Basket-Ball* följaktligen inte kunde vägra sökanden att delta i damligans matcher, utan att bryta mot förbudet mot diskriminering i artikel 37 i avtalet (...)"

I en dom den 1 februari 2000¹⁴ erkände däremot Cour administrative d'appel de Paris inte den direkta effekten hos artikel 5 i fjärde Lomékonventionen, där parterna förbundit sig att undanröja alla slag av diskriminering beroende på bland annat nationalitet. Bestämmelsen hade åberopats av änkans till en senegalesisk medborgare med pension från det militära. Uppräkning av pensionen hade vägrats med hänvisning till att en sådan uppräkning enligt tillämplig lag från 1959 endast kunde göras för franska rättsinnehavare efter franska offentliganställda. Cour administrative d'appel de Paris fann att artikel 5 avfattats i alltför allmänna ordalag för att den skulle kunna tillämpas direkt på tidigare

¹² Cour administrative d'appel de Nancy, Première chambre, 3 februari 2000, Lilia Malaja, *Droit administratif* 2000, nr 208.

¹³ Tribunal administratif de Strasbourg, 27 januari 1999, Lilia Malaya, nr 98-6193 och 98-6194 (IA/18597-A).

¹⁴ Cour administrative de Paris, dom av den 1 februari 2000, Bangaly, *Revue française de droit administratif*, 2000, s. 693.

statsanställda eller deras rättsinnehavare. Noteras bör att flera domar från samma dag bifallit liknande yrkanden från maliska och senegalesiska medborgare, men då grundade på artikel 14 i Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Italien: Corte di cassazione vägrade i en dom den 1 februari 2000¹⁵ att begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen. Målet gällde giltigheten av artikel 1 i den italienska lagen nr 1369 av den 23 oktober 1960, som helt förbjuder mellanhänder och förmedlare i anställningsförhållanden. Frågan var om artikel 59 (nu, efter ändring, artikel 49 EG), artikel 60 (nu artikel 50 EG) och artikel 62 (upphävd genom Amsterdamfördraget) i EG-fördraget är till hinder för ett sådant förbud. Sökandena, arbetstagare som formellt var anställda av ett stadsbudskooperativ men i realiteten utförde sina tjänster hos en annan arbetsgivare, *Ente Ferrovie dello Stato* (de italienska statsjärnvägarna), hade väckt talan vid en arbetsdomstol för att dels få sin tillsvidareanställning hos *Ente Ferrovie* fastställd från den dag då detta faktiska anställningsförhållande ingåtts, dels fastställa *Ente Ferrovies* skyldighet att betala löneskillnaden mellan den fiktiva och den faktiska anställningen. Ente Ferrovie, som förlorat i första och andra instans, överklagade till Corte di cassazione och åberopade bland annat att den italienska lagstiftningen vore oförenligt med EG-fördraget.

Corte di cassazione erinrade först och främst om villkoren för att begära ett förhandsavgörande, nämligen att den fråga som den nationella domstolen har att ta ställning till gäller tolkningen av gemenskapsbestämmelser, att det råder allvarliga tvivel om hur de skall tolkas, deras räckvidd eller syfte och att utgången i huvudfrågan är beroende av EG-domstolens förhandsavgörande. Från denna utgångspunkt vägrade Corte di cassazione att vända sig till EG-domstolen, eftersom den ansåg att villkoren inte var uppfyllda i det aktuella fallet. Domstolen fann att den italienske lagstiftarens reglering av fiktiva anställningsförhållanden låg inom dennes befogenheter. Dessa är begränsade till att bestraffa olagligheter, men har ett vidare ändamål, nämligen att skydda arbetstagarnas ekonomiska och juridiska rättigheter. Domstolen konstaterade vidare att förbudet i artikel 1 i lag nr 1369 inte påverkade rättsförhållanden som skyddas av gemenskapsrätten och fann att förbudet därmed inte var oförenligt med de gemenskapsbestämmelser som åberopats.

Corte di cassazione har också meddelat en annan dom¹⁶ i ett konsumentkreditmål utan att vända sig till EG-domstolen. I domen uttalade sig domstolen om räckvidden för vissa bestämmelser i regeringsförordning nr 50 av den 15 januari 1992, varigenom direktiv 85/577 för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler¹⁷ införlivas med italiensk rätt. Parterna i tvisten var ett finansbolag och en kund som ingått ett konsumentkreditavtal för att få pengar till sin dotters kosmetologutbildning hos ett skönhetsinstitut. Avtalet hade undertecknats i skönhetsinstitutets lokaler. Finansbolaget hade skaffat ett betalningsföreläggande mot kunden för belopp som hon inte återbetalat. Lånebeloppet hade betalats direkt till institutet. Kunden bestred betalningsföreläggandet, i första hand på den grunden att domstolen inte var behörig enligt artikel 12 i regeringsförordning nr 50 av den 15 januari 1992, där det föreskrivs att domstolen på den plats där konsumenten är bosatt eller har hemvist är behörig.

¹⁵ Corte di cassazione, Sezione Lavoro, 1 februari 2000, nr 1105, *Il massimario del Foro italiano*, 2000, Col. 112–113.

¹⁶ Corte di cassazione, Sezione III civile, 4 januari 2000, nr 372, *Il massimario del Foro italiano*, 2000, Col. 32.

¹⁷ Rådets direktiv 85/577/EEG av den 20 december 1985 för att skydda konsumenten i de fall då avtal ingås utanför fasta affärslokaler (EGT L 372, 31.12.1985, s. 31; svensk specialutgåva, område 15, volym 7, s. 83).

Finansbolaget överklagade till Corte di cassazione och anförde i första hand att regeringsförordningen inte var tillämplig i det aktuella fallet, eftersom avtalet inte ingåtts utanför fasta affärslokaler, utan i skönhetsinstitutets lokaler, och institutet därvidlag handlade i finansbolagets namn och för dess räkning. Bolaget åberopade i andra hand artikel 1 a i regeringsförordning nr 50, som innebär att förordningen skall tillämpas bland annat på avtal som undertecknats i lokaler där konsumenten befinner sig för att studera, arbeta eller genomgå behandling, även om det är tillfälligt. Eftersom kunden undertecknat avtalet för sin dotters räkning och inte för att finansiera sina egna studier, hävdade bolaget att hon inte kunde åberopa regeringsförordningens skyddsbestämmelser. Corte di cassazione övervägde inte möjligheten att vända sig till EG-domstolen för ett förhandsavgörande, trots att målet innehöll flera nya frågeställningar, nämligen innebörden av begreppen "utanför fasta affärslokaler" och "konsument" och trots att bestämmelsen i artikel 1 a i förordningen inte återfinns i artikel 1 i direktiv 85/577. Domstolen ansåg att förordningen kunde ge tillräckligt klara svar på frågorna. Enligt Corte di cassazione var regeringsförordning nr 50 inte tillämplig på det aktuella fallet. För det första är artikel 12 endast tillämplig vid tvister om konsumentens rätt att säga upp ett avtal. I det aktuella fallet var det ju fråga om ett yrkande om hävning på grund av underlåtenhet att fullgöra avtalet. För det andra gäller artikel 1 a i förordningen enbart konsumenten och inte dennes familjemedlemmar. Därför kunde bestämmelsen om studier överhuvudtaget inte åberopas i det aktuella fallet. Nämnas bör att fredsdomaren (Giudice di Pace) i Viadana har ställt två frågor till EG-domstolen i ett liknande fall.¹⁸

Nederländerna: Hoge Raad meddelade dom den 25 juli 2000¹⁹ i ett mål om momsskatteplikt utan att begära förhandsavgörande från EG-domstolen. Målet rörde ett kommanditbolag som hyr ut medicinsk utrustning till kommanditdelägaren (ett sjukhus). Domstolen fann att bolaget var att anse som en skattskyldig person som bedriver ekonomisk verksamhet enligt artikel 4 i sjätte momsdirektivet (77/388),²⁰ trots att inköpet av utrustning helt finansierats av sjukhuset, att sjukhuset bestämt typ av utrustning och var den skulle installeras samt att sjukhuset betalade försäkringen och bar risken för utrustningen. Hoge Raad ansåg att det inte rädde något tvivel om att företaget utnyttjade tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav, vilket också är att betrakta som ekonomisk verksamhet enligt artikel 4.2 i direktivet. Domstolen drog därav slutsatsen att bolaget och sjukhuset inte var att anse som en och samma person och att bolaget därför hade rätt till återbetalning av moms som betalats vid inköp av utrustningen.

Sverige: I ett avgörande av den 10 april 2000²¹ ansåg sig Regeringsrätten inte vara tvungen att begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen enligt artikel 234 tredje stycket EG (tidigare artikel 177 tredje stycket i EG-fördraget) i ett mål om lagen om skatt på annonser och reklam.²² Målet gällde om denna lag strider mot artikel 33 i sjätte momsdirektivet,²³ som förbjuder medlemsstaterna att införa skatter, tullar eller avgifter som kan karaktäriseras som omsättningsskatter, och mot artiklarna 3.1 g och 10 EG (tidigare artikel 5 i EG-fördraget). Målet gällde ett bolag som ger ut och sprider en annonsfinansierad gratistidning om informationsteknik. Enligt svensk lagstiftning föreligger skatteplikt för annons som avser reklam och för annan annons för vilken

¹⁸ Mål C-541/99, Cape mot Idealservice, och C-542/99, Idealservice mot Omai, pågående (EGT C 47, 19.2.1999, s. 26).

¹⁹ Hoge Raad, dom av den 25 juli 2000, *Beslissingen in belastingzaken*, 2000, 307.

²⁰ Rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter – Gemensamt system för mervärdeskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT L 145, s. 1; svensk specialutgåva, område 9, volym 1, s. 28).

²¹ Regeringsrätten, 10 april 2000, målnr 1999-630.

²² Lag (1972:266) om skatt på annonser och reklam.

²³ Se not nr 20.

vederlag utgår. Skatten skall betalas av utgivaren. Skatten gäller bara tidningar som är avsedda att publiceras i Sverige.

Regeringsrätten, som hänvisade till ett avgörande från 1999²⁴ där den utförligt behandlat samma frågeställning, förklarade att inte alla omsättningsskatter är förbjudna enligt artikel 33 i direktivet. I avgörandet från 1999 fann Regeringsrätten stöd för sin uppfattning i EG-domstolens dom i Denkavit-målet,²⁵ där EG-domstolen konstaterade att syftet med artikel 33 – genom vilken medlemsstaterna förbjuds att införa skatter, avgifter eller tullar som kan karaktäriseras som omsättningsskatter – är att förhindra att det införs skatter, avgifter eller tullar vilka, eftersom de inkräktar på rörligheten av varor och tjänster på ett sätt som kan liknas vid en mervärdesskatt, skulle äventyra det gemensamma mervärdesskattesystemets sätt att fungera. Skatter, avgifter eller tullar som inte på alla punkter kan liknas vid en mervärdesskatt men som i allt väsentligt har karaktären av en sådan, bör i alla händelser anses som skatter av sådan natur. I avgörandet från 1999 fann Regeringsrätten att den svenska reklamskatten inte är av generell karaktär, att den inte är proportionell till priset på annonser, att den inte tas ut i varje led av produktionen eller distributionen samt att den inte beräknas på mervärdet. Regeringsrätten drog härav slutsatsen att reklamskatten inte är en mervärdesskatt i den mening som avses i artikel 33 i direktivet.

Regeringsrätten ansåg att det inte fanns skäl att inta en annan ståndpunkt i det aktuella målet och avvika från tidigare praxis och att det saknades anledning att inhämta ett förhandsavgörande. I fråga om artikel 3.1 g EG, sammanställd med artikel 10 EG, anförde bolaget att de tidningar som huvudsakligen spreds utomlands – och som av det skälet var undantagna från skatteplikt – hade en konkurrensfördel gentemot de tidningar som var avsedda för den svenska marknaden. Enligt bolaget innebar medlemsstaternas lojalitetsplikt enligt artikel 10 EG att Sverige inte fick upprätthålla en beskattning av detta slag. Regeringsrätten fann att det som bolaget anförde inte gav stöd för bolagets uppfattning att skatten strider mot EG-rätten. Regeringsrätten avvisade också, utan närmare motivering, yrkandet om inhämtande av förhandsavgörande. Nämnas bör också att Regeringsrätten samma dag och med samma motivering avslod ett annat överklagande av liknande slag.²⁶

²⁴ Regeringsrätten, 26 februari 2000, målnr 1999-8.

²⁵ EG-domstolens dom av den 31 mars 1992 i mål C-200/90, Rec. 1992, s. I-2217; svensk specialutgåva, volym XII:I (1992), s. 13.

²⁶ Regeringsrätten, 10 april 2000, målnr 1999-631.

2.3.2. Intressanta avgöranden med anknytning till artikel 234 EG

Tyskland: Bundesverfassungsgericht²⁷ har undanröjt ett beslut från Bundesverwaltungsgericht på grund av brott mot den grundlagsfästa principen om att ingen får berövas möjligheten att få sin sak prövad av behörig domstol i artikel 101.1 andra meningen i den tyska grundlagen (*Grundgesetz*). Motiveringen var att Bundesverwaltungsgericht inte hade begärt ett förhandsavgörande av EG-domstolen.

Bundesverfassungsgericht hade att pröva ett författningsbesvär (*Verfassungsbeschwerde*) från en kvinnlig läkare som ville arbeta som försäkringskasseansluten läkare i Hamburg, men som vägrats titeln "allmänpraktiserande läkare" av läkarsällskapet i Hamburg, med motiveringen att hon inte hade arbetat heltid i sex månader hos en försäkringskasseansluten läkare. I delstaten Hamburg (delstaterna är behöriga i denna fråga enligt den tyska grundlagen) har direktiv 86/457 (läkarutbildning)²⁸ och 93/16 (ömsesidigt erkännande av utbildningsbevis för läkare)²⁹ införlivats på så sätt att läkarsällskapet i Hamburg sedan 1990 kräver praktisk yrkesverksamhet på heltid under minst sex månader vid godkända kliniker, plus sex månaders heltidsarbete hos försäkringskasseanslutna allmänpraktiserande läkare eller läkare som är likställda med sådana. Läkaren, som uppfyllde det första villkoret, hade arbetat ett år hos en försäkringskasseansluten allmänpraktiserande läkare, men bara på deltid.

Talan hade ogillats i första och andra instans. Klaganden sökte ändring hos Bundesverwaltungsgericht, som också ogillade talan.³⁰ Domstolen grundade sitt avgörande på följande omständigheter. Enligt gemenskapsbestämmelserna krävs det praktik på heltid i sex månader hos en allmänpraktiserande läkare. Klaganden hade inte uppfyllt detta krav. EG-domstolen har visserligen inte avgjort frågan huruvida sådana krav strider mot förbudet mot indirekt könsdiskriminering, men även om förbudet mot indirekt diskriminering i direktiv 76/207 (jämsliddhet mellan kvinnor och män i arbetslivet)³¹ skulle vara tillämpligt i det aktuella fallet, fanns det inget behov av att begära förhandsavgörande. Gemenskapsrätten är på denna punkt klar och otvetydig: i direktiv 86/457 och 93/16 föreskrivs att utbildning till allmänläkare måste omfatta perioder av heltidsarbete. Enligt Bundesverwaltungsgericht har dessa direktiv företräde, både i egenskap av speciallagstiftning och senare antagen lagstiftning, framför direktiv 76/207. Bestämmelserna strider för övrigt inte mot rättsstatsprincipen och kränker inte enskildas grundläggande rättigheter.

Bundesverfassungsgericht biföll författningsbesväret mot denna dom med hänvisning till sin fasta praxis.³² Enligt denna är för det första EG-domstolen behörig domstol i den mening som avses i artikel 101.1 andra meningen i *Grundgesetz* och för det andra

²⁷ Bundesverfassungsgericht, beslut av den 9 januari 2001, 1 BvR 1036/99, <<http://www.bverfg.de>>.

²⁸ Rådets direktiv 86/457/EEG om särskild utbildning för allmänpraktiserande läkare (EGT L 267, 19.9.1986, s. 26; ej översatt till svenska).

²⁹ Rådets direktiv 93/16/EEG av den 5 april 1993 om underlättande av läkares fria rörlighet och ömsesidigt erkännande av deras utbildnings-, examens- och andra behörighetsbevis (EGT L 165, 7.7.1993, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 4, s. 102).

³⁰ Bundesverwaltungsgericht, dom av den 18 februari 1999, 3 C 10/98, *Entscheidungen des Bundesverwaltungsgerichts* 108, 289.

³¹ Rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförandet av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor (EGT L 39, 14.2.1976, s. 40; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 191).

³² Bundesverfassungsgericht, beslut av den 5 augusti 1998, 1 BvR 264/98, *Der Betrieb* 1998, 1919; *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 1998, 1728; *Arbeit und Recht* 1998, 465; *Versicherungsrecht* 1998, 1399; *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 1998, 728; *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht* 1998, 1245; nämnd i sextonde årsrapporten om kontrollen av gemenskapsrättens tillämpning.

berövas en part möjligheten att få sin talan prövad av behörig domstol om en nationell domstol inte fullgör sin skyldighet att begära förhandsavgörande från EG-domstolen. Enligt Bundesverfassungsgericht har denna skyldighet inte fullgjorts bland annat om en domstol i sista instans underlåter att begära förhandsavgörande. Detsamma gäller om det ännu saknas praxis från EG-domstolen om en gemenskapsrättslig fråga som kan vara avgörande för målets utgång eller om befintlig praxis inte helt har besvarat frågan. Artikel 101.1 andra meningen i *Grundgesetz* har överträtts när en behörig domstol i sista instans i oskälig utsträckning överskridit sitt utrymme för eget skön i sådana fall. Så är i synnerhet fallet om den ståndpunkt domstolen intagit i den gemenskapsrättsliga fråga som är avgörande för tvistens utgång uppenbart kan ifrågasättas. Bundesverfassungsgericht kan vidare endast fullgöra sin kontrolluppgift om den har tillräcklig kännedom om varför den domstol i sista instans som avgjort sakfrågan vägrat att vända sig till EG-domstolen för förhandsavgörande. Av dessa skäl fann Bundesverfassungsgericht att Bundesverwaltungsgericht i egenskap av sista instans felaktigt underlåtit att vända sig till EG-domstolen.

Bundesverfassungsgericht fann för det första att Bundesverwaltungsgericht svarat på frågan, som den själv väckt, om konflikt mellan gemenskapsdirektiven på ett sätt som inte kan godtas inom ett gemensamt europeiskt rättsområde. Bundesverwaltungsgericht hade avgjort frågan om konflikt mellan direktiv 76/207 å ena sidan och direktiv 86/457 och 93/16 å den andra utan att ta hänsyn till EG-domstolens praxis eller gemenskapsrätten. Domstolen hade endast grundat sig på internrättsliga kriterier. Bundesverwaltungsgericht hade inte hänvisat till något avgörande från EG-domstolen om konflikt mellan direktiv, trots att det finns en praxis på området. Bundesverwaltungsgericht hade inte angivit på vilken gemenskapslagstiftning den grundade sin rätt att själv avgöra normkonflikten utifrån principer från tysk rätt (principen om att senare lagstiftning går för äldre och att speciallagstiftning har företräde framför generell lagstiftning). Domstolen hade vidare inte angivit skäl som gjorde det möjligt för Bundesverfassungsgericht att kontrollera beslutets laglighet mot bakgrund av artikel 101.1 andra meningen i *Grundgesetz*. Enligt Bundesverfassungsgericht finns det stor risk för att en domstol, som inte tillräckligt utreder gemenskapsrättens innehåll, missbedömer när en begäran om förhandsavgörande är obligatorisk.

Enligt Bundesverfassungsgericht hade Bundesverwaltungsgericht för det andra brutit mot skyldigheten att begära förhandsavgörande och mot artikel 101.1 andra meningen i *Grundgesetz* genom att inte bry sig om det faktum att principen om likabehandling mellan kvinnor och män är en av de grundläggande rättigheterna i den okodifierade gemenskapsrätten och erkänd av EG-domstolen. Bundesverfassungsgericht preciserade att principen om likabehandling mellan kvinnor och män och förbudet mot all direkt eller indirekt diskriminering på grund av kön som följer därav är en av gemenskapens allmänna grundläggande principer, som utvecklats av EG-domstolen för att tjäna som obligatoriskt kriterium vid prövningen av giltigheten hos gemenskapsinstitutionernas handlande. Klagandens grundläggande rättigheter skulle i praktiken inte vara skyddade om Bundesverfassungsgericht på grund av bristande behörighet inte kunde pröva saken i ljuset av de grundläggande rättigheterna. Detsamma skulle gälla om EG-domstolen inte gavs tillfälle att kontrollera gemenskapens sekundärrätt utifrån de garantier för de grundläggande rättigheter som gemenskapen utvecklat, därför att inget förhandsavgörande begärts.

I ett annat mål har Bundesgerichtshof uttalat sig i frågan huruvida domstolen, i fall där det är tveksamt om nationell lagstiftning är förenlig med *Grundgesetz* och gemenskapsrätten, först skall vända sig till Bundesverfassungsgericht eller direkt till EG-domstolen. Bundesgerichtshof hade att avgöra ett överklagande av ett beslut från Bundeskartellamt, som förbjöd delstaten Berlin att vid offentlig upphandling av

byggnadsarbeten kräva att minimilönen i gällande kollektivavtal skulle respekteras. Frågan var om delstaten Berlins lagstiftning stred mot bestämmelserna i *Grundgesetz* om delstaternas befogenheter och mot den grundläggande föreningsfriheten (*Koalitionsfreiheit*) som ger arbetsmarknadens parter rätt att själva fastställa arbetsvillkoren. Enligt Bundesgerichtshof rådde det också tvivel om lagstiftningens förenlighet med friheten att tillhandahålla tjänster i artikel 59 i EG-fördraget (nu, efter ändring, artikel 49 EG). Bundesgerichtshof konstaterade att den inte själv kunde avgöra denna sistnämnda fråga, utan måste vända sig till EG-domstolen. Domstolen fann emellertid också att målet först måste hänvisas till Bundesverfassungsgericht så att man kunde avgöra huruvida lagstiftningen var förenlig med *Grundgesetz*.³³

Frankrike: Conseil d'État yttrade sig, i enlighet med artikel 12 i lag nr 87-1127 av den 31 juli 1987, om tolkningen av artikel 141 EG (tidigare artikel 119 i EG-fördraget) och direktiv 79/7/EEG (likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet).³⁴ I avgörandet den 4 februari 2000³⁵ fann Conseil d'État att det inte ankom på domstolen att besvara frågan.

Enligt den franska lagen om civil och militär pension kan endast kvinnor omedelbart göra gällande sin rätt till pension när deras makar drabbas av ett handikapp eller en obotlig sjukdom som gör dem oförmögna att utöva ett yrke. En manlig sökande som förvägrats denna förmån ifrågasatte huruvida lagen är förenlig med gemenskapsrätten. Den behöriga förvaltningsdomstolen beslutade att hänvisa målet till Conseil d'État. Conseil d'État konstaterade att frågan gällde samma problem som i ett annat mål, Griesmar³⁶ (ersättning för barn, som enligt lagen också bara betalas till kvinnor), och att domstolen i det målet vänt sig till EG-domstolen med frågan huruvida begreppet "lön" i artikel 119 i EG-fördraget (nu artikel 141 EG) skall anses omfatta ålderspension enligt lagen om civil och militär pension eller huruvida sådana personer skall anses som socialförsäkringsförmåner som omfattas av direktiv 79/7.

Conseil d'État kom fram till att förvaltningsdomstolen själv skulle avgöra om den mot denna bakgrund måste begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen för att kunna avgöra målet, det vill säga låta EG-domstolen pröva om gällande gemenskapsregler är till hinder för den skilda behandling som pensionslagen innebär. Förvaltningsdomstolen vände sig till EG-domstolen.³⁷

Italien: Corte di cassazione uttalade sig i frågan om vilandeförklaring av en rättegång i väntan på EG-domstolens svar på frågor av betydelse för målet. Tribunale di Bologna hade vilandeförklarat ett mål enligt artikel 295 i civilprocesslagen (*Codice di procedura civile*) på den grunden att målets utgång berodde på tolkningen av vissa gemenskapsbestämmelser vilka redan var föremål för framställningar om förhandsavgöranden till EG-domstolen. Tribunale di Bologna hade inte funnit det nödvändigt att själv vända sig till EG-domstolen. I en dom av den 14 september 1999

³³ Bundesgerichtshof, beslut av den 18 januari 2000, KVR 23/98, *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2000, 426; *Der Betrieb* 2000, 465; *Wettbewerb in Recht und Praxis* 2000, 397; *Neue Zeitschrift für Arbeitsrecht* 2000, 327; *Wertpapier-Mitteilungen* 2000, 842; *Juristen-Zeitung* 2000, 514; *Deutsche Verwaltungsblätter* 2000, 1056; *Zeitschrift für deutsches und internationales Baurecht* 2000, 316; *Zeitschrift für das gesamte öffentliche und private Baurecht* 2000, 1736.

³⁴ Rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet (EGT L 6, 10.1.1979, s. 24; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 111).

³⁵ Conseil d'État, yttrande av den 4 februari 2000, Mouflin, *Revue française de droit administratif* 2000, s. 468.

³⁶ Mål C-366/99, pågående (EGT C 366, 18.12.1999, s. 16).

³⁷ Mål C-206/00, pågående (EGT C 211, 22.7.2000, s. 12).

upphävde Corte di cassazione beslutet om vilandeförklaring.³⁸ Corte di cassazione tolkade därvidlag artikel 234 EG och fann att en nationell domstol, som inte är sista instans och som anser att ett måls utgång beror av gemenskapsrättens tolkning, har två alternativ: antingen begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen och vilandeförklara målet eller själv besvara frågan. Domstolen kan däremot inte nöja sig med att vilandeförklara målet i väntan på att EG-domstolen meddelar ett förhandsavgörande som begärts av en *annan* domstol. Ett sådant tillvägagångssätt skulle innebära att rättegången vilandeförklarades av nyttohänsyn, vilket inte är tillåtet enligt artikel 295 i *Codice di procedura civile*, och dessutom beröva parterna möjligheten att delta i förfarandet vid EG-domstolen.

Förenade kungariket: House of Lords har avgjort målet R. mot Secretary of State for Health med flera, *ex parte* Imperial Tobacco Ltd med flera.³⁹ Domstolens flertal fann att en nationell domstol, som har att ta ställning till ett yrkande om interimistiskt förbud för myndigheterna i en medlemsstat att anta bestämmelser för att införliva ett direktiv inom genomförandefristen, inte kan besvara frågan om vilken rätt som skall tillämpas – nationell rätt eller gemenskapsrätt – utan att begära förhandsavgörande från EG-domstolen.

Flera tobaksbolag hade väckt talan vid High Court och yrkat att domstolen interimistiskt skulle förbjuda regeringen att anta bestämmelser för att införliva direktiv 98/43 om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror⁴⁰ i väntan på att EG-domstolen uttalat sig om direktivets giltighet. High Court hade bifallit yrkandet med motiveringen att genomförandefristen löpte ut först den 30 juli 2001 och därför skulle inhemsk rätt tillämpas på yrkandet. Flertalet i Court of Appeal ändrade detta beslut. Denna domstol fann för det första att gemenskapsrättsliga principer skulle tillämpas, närmare bestämt de som angivits av EG-domstolen i målet Zuckerfabrik,⁴¹ och för det andra att tobaksbolagen inte kunnat visa att det skulle föreligga en irreparabel skada om det interimistiska föreläggandet inte bifölls.

Under tiden väckte den tyska regeringen ogiltighetstalan angående direktiv 98/43. I detta mål ansåg generaladvokat Fennelly i sitt förslag till avgörande den 15 juni 2000, att EG-domstolen borde ogiltigförklara direktivet på den grunden att gemenskapen saknade behörighet att anta direktivet på den angivna rättsliga grunden. Efter förslaget till avgörande avstod den brittiska regeringen från att införliva direktivet i Förenade kungariket i väntan på EG-domstolens avgörande. (EG-domstolen ogiltigförklarade direktivet i sin dom av den 5 oktober 2000.⁴²)

House of Lords uppmanades ändå att uttala sig i frågan om vilka kriterier, inhemska eller gemenskapsrättsliga, som skall tillämpas av inhemsk domstol vid yrkande om interimistiska åtgärder. Lord Slynn of Hadley, vars mening stöddes av flertalet, förklarade att det åtminstone fanns grund för att hävda att, om ett direktiv införlivats med intern rätt före införlivandefristens utgång, alla yrkanden om interimistiska åtgärder var en gemenskapsrättslig fråga och att detsamma borde gälla vid ett yrkande om

³⁸ Corte di cassazione, Sezione II civile, 14 september 1999, nr 9813, Caribo mot Ministero delle Finanze.

³⁹ House of Lords, 7 december 2000, R. mot Secretary of State for Health med flera, *ex parte* Imperial Tobacco Ltd med flera, *Daily Law Notes*.

⁴⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/43/EG av den 6 juli 1998 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om reklam för och sponsring till förmån för tobaksvaror (EGT L 213, 30.7.1998, s. 9).

⁴¹ EG-domstolens dom av den 21 februari 1991 i förenade målen C-143/88 och C-92/89, Rec. 1991, s. I-415; svensk specialutgåva, volym XI (1991), s. 19.

⁴² EG-domstolens dom av 5 oktober 2000 i mål C-376/98, Tyskland med flera mot Europaparlamentet och rådet, ännu inte publicerad i REG.

interimistiska åtgärder för att förhindra direktivets införlivande. En sådan analys, tillade han, uteslöt dock inte att en nationell domstol vidtar interimistiska åtgärder mot regeringen om de gemenskapsrättsliga villkoren för detta är uppfyllda, och detta trots att EG-domstolen enligt Foto-Frost-målet ensam är behörig att förklara ett direktiv ogiltigt. Vidare angav han att det kunde tyckas som om kriterierna i Zuckerfabrik-målet och i nationell rätt överlappade varandra i flera avseenden, men att det ändå kunde finnas skillnader, bland annat i vilken utsträckning hänsyn kan tas till ekonomisk skada. Om House of Lords för att avgöra det aktuella målet skulle ha varit tvungen att besvara frågan huruvida gemenskapsrätten var tillämplig och dess tillämpningsområde, skulle det varit nödvändigt och obligatoriskt att begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen. Lord Slynn of Hadley tillade att "även om det är beklagligt att frågan lämnas obesvarad, är det åtminstone en tröst att en sådan begäran innebär att samtliga omständigheter kan beaktas".

I ett annat mål har Court of Appeal tagit ställning till ett överklagande av ett beslut om att inhämta ett förhandsavgörande. High Court hade i första instans att avgöra en tvist om parallellimport av läkemedel och ansåg det nödvändigt att ställa en rad frågor till EG-domstolen.⁴³ Domstolen avtog vidare ett yrkande från en del av parterna om tillstånd att överklaga beslutet om att inhämta förhandsavgörande.⁴⁴ Dessa parter vände sig till Court of Appeal med yrkande om prövningstillstånd.

Court of Appeal erkände att sökandenas argument om tolkningen av rättsreglerna kanske var korrekt, men ogillade ändå yrkandet. Domstolen preciserade att High Court med rätta funnit att de frågor som målet gällde inte var klara och att det var nödvändigt att High Court eller någon annan domstol tillfrågade EG-domstolen.⁴⁵ Court of Appeal fann vidare att även om ett överklagande tilläts, skulle det vara föga troligt att domstolen kom fram till att svaret på frågorna var så uppenbart att ett förhandsavgörande inte vore nödvändigt. Slutligen tillade Court of Appeal att ett beslut om att begära förhandsavgörande inte bör fattas förrän rättegången vid den nationella domstolen har kommit så långt att den nationella domstolen närmare kan ange de faktiska och rättsliga omständigheterna. Enligt Court of Appeal hade rättegången nått detta stadium efter High Courts avgörande. High Court hade angivit de faktiska omständigheterna och hade därmed ett utrymme för eget skön angående spörsmålet om EG-domstolen måste tillfrågas eller om en överinstans kunde besvara frågorna. Court of Appeal förklarade att den inte borde blanda sig i High Courts skönmässiga bedömning, med mindre den domstolen underlåtit att ta hänsyn till en omständighet som den skulle ha beaktat eller tvärtom beaktat omständigheter som inte var relevanta eller om beslutet är uppenbart felaktigt. Så var emellertid inte fallet i det aktuella målet. Court of Appeal vägrade därför prövningstillstånd och målet ligger nu hos EG-domstolen.⁴⁶

Benelux: Den dubbla möjligheten till förhandsavgöranden som finns i Tyskland finns också i Beneluxländerna. De tre länderna har fördragsvägen reglerat vissa rättsområden genom gemensamma enhetliga lagar, till exempel om varumärkes-⁴⁷ och mönsterrätt.⁴⁸

⁴³ High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division, Patents Court, 28 februari 2000, Glaxo Group Ltd med flera mot Dowelhurst Ltd and Swingward Ltd, *Common Market Law Reports 2000*, Vol. 2, s. 571–652.

⁴⁴ High Court of Justice (England and Wales), Chancery Division, Patents Court, 7 mars 2000, Glaxo Group Ltd med flera mot Dowelhurst Ltd and Swingward Ltd, *European Law Reports of Cases in the United Kingdom and Ireland 2000*, s. 660–664.

⁴⁵ Court of Appeal (England and Wales) Civil Division, 29 mars 2000, Glaxo Group Ltd med flera mot Dowelhurst Ltd and Swingward Ltd, *European Law Reports of Cases in the United Kingdom and Ireland 2000*, s. 664–671.

⁴⁶ Mål C-143/00, pågående (EGT C 233, 12.8.2000, s. 12).

⁴⁷ Traktatenblad 1983, nr 187; Mémorial belge av den 14 oktober 1969, ändrad genom protokoll av den 2 december 1992, Traktatenblad 1993, nr 12.

Genom dessa lagar kan man erhålla varumärkes- eller mönsterrätt med enhetligt skydd i de tre staterna. För att garantera denna enhetlighet föreskrivs i artikel 6 i Beneluxdomstolens stadga⁴⁹ en möjlighet att inhämta förhandsavgörande från Beneluxdomstolen. Förfarandet är i stort sett detsamma som i artikel 234 EG. Om domstolar i Beneluxländerna skall avgöra tolkningsfrågor som både gäller de enhetliga Beneluxlagarna och direktiv 89/104 (varumärken)⁵⁰ eller direktiv 98/71 (mönster),⁵¹ måste de inhämta förhandsavgöranden från både EG-domstolen och Beneluxdomstolen. Det praktiska problem man ställs inför är om förhandsavgörandena måste inhämtas efter varandra eller samtidigt. Det första målet där denna situation uppstod gällde billighetskedjan Evoras parallellförsäljning (det vill säga utanför nätet av godkända återförsäljare) av Christian Dior-parfymmer. I det målet begärde Hoge Raad der Nederlanden parallella förhandsavgöranden. Beneluxdomstolen hänvisade till gemenskapsrättens företrädare och vilandeförklarade målet i avvaktan på EG-domstolens avgörande i samma mål. Efter detta avgörande (Parfums Christian Dior-målet⁵², se ovan) fortsatte Beneluxdomstolen rättegången och meddelade sitt avgörande den 16 december 1998.⁵³ Samma tillvägagångssätt följdes av appellationsdomstolen i Haag (Gerechtshof te 's-Gravenhage) i ett mål angående vägran att registrera ett varumärke. Beneluxländernas varumärkesbyrå (*Bureau Benelux des Marques/Benelux-Merkenbureau*) avslog en ansökan om registrering av ordmärket "Postkantoor" (postkontor) med hänvisning till dess deskriptiva karaktär.⁵⁴ Efter domen i Parfums Christian Dior-målet, där det bekräftades att Beneluxdomstolen får vända sig till EG-domstolen, beslutade Hoge Raad der Nederlanden att enbart vända sig till Beneluxdomstolen. Även detta mål gällde vägran att registrera ett varumärke, ordmärket "Biomild". Beneluxdomstolen fick på så sätt full frihet att eventuellt begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen.⁵⁵ Beneluxdomstolen började pröva målet och hänvisade målet till EG-domstolen i juni 2000,⁵⁶ två år efter Hoge Raads avgörande.

2.4. *Andra frågan*

Inget avgörande angående denna fråga har kunnat hittas.

2.5. *Tredje frågan*

Tyskland: Bundesverfassungsgericht har genom sin så kallade *Banan II-dom*⁵⁷ förtydligat sin tidigare praxis om gemenskapsrättens företrädare och om sin möjlighet att

⁴⁸ Traktatenblad 1966, nr 292.

⁴⁹ Traité relatif à l'institution et au statut d'une Cour de justice Benelux, fait à Bruxelles le 31 mars 1965, Traktatenblad 1965, nr 71, 1966, nr 243 och 244; 1981, nr 159 och 1984, nr 153.

⁵⁰ Rådets första direktiv 89/104/EEG av den 21 december 1988 om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar (EGT 40, L 40, s. 1).

⁵¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd (EGT L 289, 28.10.1998, s. 35).

⁵² Se not nr 4.

⁵³ Beneluxdomstolen, 16 december 1998, mål A-95/4, *Nederlandse Jurisprudentie 2001*, nr 133.

⁵⁴ Gerechtshof te 's-Gravenhage, beslut om att begära två förhandsavgöranden av den 3 juni 1999, mål C-363/99, KPN mot Bureau Benelux des Marques, pågående (EGT C 47, 19.2.2000, s. 11).

⁵⁵ Hoge Raad der Nederlanden, beslut av den 19 juni 1998, *Nederlandse Jurisprudentie 1999*, nr 8.

⁵⁶ Beneluxdomstolen, 26 juni 2000, *Nederlandse Jurisprudentie 2000*, nr 551, mål C-265/00 (se not 3).

⁵⁷ Bundesverfassungsgericht, beslut av den 7 juni 2000, 2 BvL 1/97, *Zeitschrift für Wirtschaft 2000*, 1456; *Wertpapier-Mitteilungen 2000*, 1661; *Europäische Grundrechte 2000*, 328; *Neue Juristische Wochenschrift 2000*, 3124; *Die Öffentliche Verwaltung 2000*, 957; *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht 2000*, 702; *Europarecht 2000*, 799; *Bayerische Verwaltungsblätter 2000*, 754.

kontrollera att gemenskapens sekundärrätt inte kränker de grundläggande rättigheterna i *Grundgesetz*. I ett mål som gällde interna rättsregler och där talan väckts av bananimportörer från Atlantakoncernen vände sig Verwaltungsgericht Frankfurt am Main till Bundesverfassungsgericht efter EG-domstolens dom av den 9 november 1995.⁵⁸ I den domen slog EG-domstolen fast att gemenskapens dåvarande system för bananimport var lagligt.

Bundesverfassungsgericht bekräftade att en begäran om ett förhandsavgörande angående giltigheten hos en sekundärrättsakt inte kan upptas till prövning av den domstolen. Endast om det av motiveringen för begäran framgår att gemenskapsrätten – inklusive EG-domstolens praxis efter Bundesverfassungsgerichts Solange II-dom⁵⁹ – ger ett sämre skydd för de grundläggande rättigheterna än det som krävs enligt *Grundgesetz*, så att ett sådant skydd inte längre är allmänt garanterat, kan domstolen pröva frågan. I motiveringen för en sådan begäran måste man därför jämföra skyddet för de grundläggande rättigheterna i intern rätt med skyddet i gemenskapsrätten.

Enligt Bundesverfassungsgericht uppfyllde den aktuella begäran inte dessa krav. Underinstansen hade bland annat grundat sitt beslut på en felaktig tolkning av Maastricht-domen från Bundesverfassungsgericht⁶⁰ genom att hävda att den domstolen på nytt utövade sin behörighet att kontrollera gemenskapsrättsakter, när den i själva verket gör det i samarbete med EG-domstolen. Bundesverfassungsgericht konstaterade att Maastricht-domen inte innebär en avvikelse från Solange II-domen och att de två avgörandena inte strider mot varandra. I sin dom av den 26 november 1996⁶¹ fann EG-domstolen att kommissionen enligt artikel 30 i förordning nr 404/93 om den gemensamma organisationen av marknaden för bananer skall besluta om de övergångsåtgärder som den bedömer vara nödvändiga för underlätta övergången från den ordning som gällde innan förordningen trädde i kraft. I det aktuella fallet innebar detta, enligt Bundesverfassungsgericht, att underinstansen ännu mer detaljerat skulle ha angivit på vilket sätt de grundläggande rättigheterna var otillräckligt skyddade. Underinstansen borde, åtminstone sedan denna dom meddelats av EG-domstolen, ha förstått att begäran var otillräckligt motiverad. Vad EG-domstolen i själva verket kommit fram till – i likhet med Bundesverfassungsgericht själv i ett tidigare avgörande⁶² – var att skyddet av äganderätten krävde övergångsåtgärder för att underlätta övergången till gemenskapsordningen. Dessa avgöranden visar hur förfarandena i medlemsstaternas och gemenskapens domstolar till skydd för de grundläggande rättigheterna är kopplade till varandra. Bundesverfassungsgericht avvisade därför begäran om förhandsavgörande från Verwaltungsgericht Frankfurt am Main.

Bundesverfassungsgericht ogillade ett författningsbesvär mot Bundesverwaltungsgerichts avgörande, vilket fattats efter EG-domstolens förhandsavgörande i Alcan-målet,⁶³ med motiveringen att de grundlagsfästa principerna om rättssäkerhet och berättigade förväntningar inte kränkts i det aktuella fallet.

⁵⁸ Mål C-466/93, REG 1996, s. I-3799.

⁵⁹ Bundesverfassungsgericht, beslut av den 22 oktober 1986, 2 BvR 197/83 (Solange II), *Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts* 73, 339.

⁶⁰ Bundesverfassungsgericht, dom av den 12 oktober 1993, 2 BvR 2134/92 et 2 BvR 2159/92 (Maastricht), *Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts* 89, 155.

⁶¹ Mål C-68/95, REG 1996, s. I-6065.

⁶² Bundesverfassungsgericht, dom av den 25 januari 1995, 2 BvR 2689/94 och BvR 52/95, *Zeitschrift für Europäisches Wirtschaftsrecht* 1995, 126.

⁶³ EG-domstolens dom av 20 mars 1997 i mål C-24/95, Alcan Deutschland, REG 1997, s. I-1591.

Bundesverwaltungsgericht⁶⁴ hade följt EG-domstolens dom och som högsta instans ogillat sökandens talan om undanröjande av ett beslut från delstaten Rheinland-Pfalz om att återbetala olagligen mottaget stöd. Bundesverwaltungsgericht framhöll att EG-domstolens avgörande är bindande och konstaterade att den behöriga nationella myndigheten är tvungen att återkalla ett stödbeslut som fattats i strid med gemenskapsrätten och att återkräva utbetalt stödet, även om ett sådant återkrav inte är möjligt enligt tysk rätt dels därför att fristen för att göra återkrav löpt ut, dels därför att stödmottagaren inte gjort någon ekonomisk vinning. Sökanden hade vidare gjort gällande att EG-domstolen skulle ha överskridit sina fördragsenliga befogenheter och satt sig i lagstiftarens ställe. Bundesverwaltungsgericht avfärdade detta påstående som grundlöst. Domstolen konstaterade att EG-domstolen bara preciserat sin tidigare praxis, det vill säga att stöd som utbetalats i strid med gemenskapsrätten skall återkrävas enligt de villkor och förfaranden som anges i nationell rätt, under förutsättning att dessa regler inte i praktiken gör det omöjligt att återfå stödet. Sökanden hade också gjort gällande att EG-domstolen skulle ha brutit mot den grundläggande principen om skydd för berättigade förväntningar. Här fann Bundesverwaltungsgericht för det första att EG-domstolen respekterat denna princip genom att fastslå att en ekonomisk aktör endast kan räkna med att stödet är lagligt om det har anmälts till kommissionen enligt artikel 93.3 i EG-fördraget (nu artikel 88.3 EG) och för det andra att sökanden – genom att väcka ogiltighetstalan mot kommissionens beslut om att olagligförklara stödet – kunde ha anfört eventuella särskilda omständigheter som skulle ha kunnat ge upphov till sådana berättigade förväntningar.

Bundesverfassungsgericht hade alltså att pröva detta avgörande mot grundlagen och fann att gemenskapens allmänintresse av att konkurrensreglerna efterlevs måste tas i beaktande vid beslut om återbetalning av olagligt stöd. Domstolen fann vidare Bundesverwaltungsgericht genom att tillåta att stödet återkrävs efter det att preskriptionsfristen i tysk lagstiftning löpt ut, endast tillämpat principen om gemenskapsrättens företräde. Domstolen påpekade också att sökanden kunnat ta reda på att stödet var formellt och materiellt olagligt redan när det utbetalades, alternativt angripit kommissionens återkravsbeslut vid gemenskapsdomstolarna. Slutligen anmärkte Bundesverfassungsgericht dels att EG-domstolen endast tillämpat artikel 93.2 i EG-fördraget (nu artikel 88.2 EG), det vill säga att det inte var fråga om en handling som innebar att gemenskapen överskred sina befogenheter i den mening som avsågs i Maastricht-domen från Bundesverfassungsgericht, dels att den domen var begränsad till det enskilda fallet och inte hade skapat en allmän förvaltningsrättslig princip.

Österrike: Oberster Gerichtshof⁶⁵ har handlagt ett mål mot två ledare för ett bolag med begränsad ansvarighet, som ålagts vite därför att de inte lämnat in företagets årsbokslut till handelsdomstolen inom den tidsfrist som anges i lagen. Påföljder för underlåtenhet av detta slag föreskrivs i den österrikiska lagstiftningen om näringsidkares och vissa bolags räkenskapsföring, varigenom första direktivet 68/151 (skyddsåtgärder)⁶⁶ och fjärde

⁶⁴ Bundesverwaltungsgericht, beslut av den 17 februari 2000, 2 BvR 1210/98, *Wertpapier-Mitteilungen* 2000, 621; *Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2000, 633; *Europäische Grundrechte* 2000, 175; *Internationales Steuerrecht* 2000, 253; *Deutsche Verwaltungsblätter* 2000, 900; *Neue Juristische Wochenschrift* 2000, 2015; *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht* 2000, 445; *Europarecht* 2000, 257; *Bayerische Verwaltungsblätter* 2000, 655.

⁶⁵ Oberster Gerichtshof, dom av den 9 mars 2000, 6 Ob 14/00b, *Wirtschaftsrechtliche Blätter* 2000, s. 286–288.

⁶⁶ Rådets första direktiv 68/151/EEG av den 9 mars 1968 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga inom gemenskapen (EGT L 65, 14.3.1968, s. 8; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 3).

direktivet 78/660 (årsbokslut)⁶⁷ införlivas med österrikisk rätt. Vid Oberster Gerichtshof anförde företagsledarna att den österrikiska lagstiftningen kränkte deras grundläggande rättigheter, eftersom de var tvungna att offentliggöra sina räkenskaper. De åberopade också rätten att fritt utöva yrkesverksamhet, äganderätten, skyddet för personuppgifter och jämlikhetsprincipen. Oberster Gerichtshof fann, med hänvisning till EG-domstolens dom i Daihatsu-målet,⁶⁸ att den nationelle lagstiftaren är skyldig att införliva ett direktiv, även om detta kränker rättigheter som anges i konstitutionen. Gemenskapsrätten har företräde även framför bestämmelser i medlemsstaternas konstitutioner. En lag som införlivar ett direktiv och kränker sådana rättigheter kan alltså inte förklaras strida mot konstitutionen.

Oberster Gerichtshof har också avgjort frågan om vilken som är den behöriga garantiinstitutionen enligt artikel 3 i direktiv 80/987 (skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens)⁶⁹ med ansvar att betala en arbetstagares fordran vid arbetsgivarens insolvens, om arbetsgivaren är etablerad i en annan medlemsstat än den där arbetstagaren är bosatt och utför arbetet. Målet gällde en österrikisk arbetstagare hos ett företag som bedrev verksamhet i Österrike. Denne arbetade tillfälligt för företagets räkning i Tyskland. Efter några veckor gick företaget i konkurs och arbetstagaren krävde lön hos den österrikiska garantiinstitutionen. Institutionen avslag kravet med motiveringen att arbetstagaren arbetat i Tyskland och att den därför inte var behörig. Oberster Gerichtshof följde EG-domstolens Mosbaek-dom⁷⁰ och fann att behörig institution är institutionen i det land där beslutet fattats om att kollektivt tillgodose borgenärernas fordringar ur arbetsgivarens tillgångar eller där det har fastställts att arbetsgivarens företag eller verksamhet definitivt har upphört (artikel 2.1 i direktivet), det vill säga i detta fall den österrikiska institutionen.⁷¹

I och med denna dom övergav Oberster Gerichtshof sin fasta praxis om tillämpning av territorialitetsprincipen när det gäller rättigheter för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens. Nämnas bör dock att domstolen inte synes ha tagit hänsyn till EG-domstolens dom i målet Everson⁷², som avkunnades cirka fem veckor tidigare. Enligt denna dom gäller att när arbetstagare vars arbetsgivare blivit insolvent arbetade i en medlemsstat för en filial till ett bolag som bildats enligt en annan medlemsstats rätt, och bolaget har sitt säte och har försatts i likvidation i sistnämnda stat, är det institutionen i den stat där arbetstagarna arbetade som skall garantera betalning av deras fordringar enligt artikel 3 i direktiv 80/987.

Belgien: Cour de cassation⁷³ har avgjort ett mål om vilseledande reklam. Utan att bifalla ena partens yrkande om att inhämta ett förhandsavgörande från EG-domstolen, fastställde domstolen den tolkning som Cour d'appel de Liège gjort av "konsument" som skyddas av lagen om affärsvillkor och konsumentskydd.⁷⁴ Genom lagens bestämmelser om

⁶⁷ Rådets fjärde direktiv 78/660/EEG av den 25 juli 1978 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om årsbokslut i vissa typer av bolag (EGT L 222, 14.8.1978, s. 11; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 17).

⁶⁸ EG-domstolens dom av den 4 december 1997 i mål C-97/96, REG 1997, s. I-6843.

⁶⁹ Rådets direktiv 80/987/EEG av den 20 oktober 1980 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens (EGT L 283, 28.10.1980, s. 23; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 219).

⁷⁰ EG-domstolens dom av den 17 september 1997 i mål C-117/96, Mosbaek, REG 1997, s. I-5017.

⁷¹ OGH, dom av den 27 januari 2000, 8 ObS 148/99v (publicerad i *Wirtschaftsrechtliche blätter 2000*, s. 232).

⁷² EG-domstolens dom av den 16 december 1999 i mål C-198/98, Everson, REG 1999, s. I-8903.

⁷³ Cour de cassation, 12 oktober 2000, *Revue de jurisprudence de Liège, Mons et Bruxelles*, 2001, s. 188–196.

⁷⁴ Loi du 14 juillet 1991 sur les pratiques du commerce et sur l'information et la protection du consommateur (*Moniteur belge*, 29.8.1991).

vilseledande reklam införlivas direktiv 84/450 (vilseledande reklam).⁷⁵ Tolkningen innebär att lagen skyddar konsumenter som är dåligt utbildade och insatta.

Belgiska staten hade ansökt om ett förbuds föreläggande mot ett postorderföretag med motiveringen att företaget använde sig av förbjudna reklammetoder. Förbudet gällde bland annat en reklamkampanj i form av en enkät avsedd att förmå kunden att beställa och ett gåvoerbjudande vid köp av en vara eller tjänst. Belgiska staten hade i stort sett framgång i första instans, men överklagade ändå domen som på dessa två punkter inte givit den rätt. Cour d'appel de Liège biföll överklagandet och ändrade domen. Postorderföretaget överklagade i sin tur till Cour de cassation. I första hand ifrågasatte företaget, med hänvisning till den belgiska lagen och direktiv 84/450, den tolkning som Cour d'appel gjort av begreppet "konsument", som var inriktad på en svag och okritisk konsument. Företaget hävdade att eftersom den definition av konsument som Cour d'appel byggt sitt resonemang på är felaktig, var domen inte lagligt grundad. Cour d'appel hade funnit att avsikten med lagen är att "skydda de minst insatta konsumenterna, vilka okritiskt anammar slugt framförda argument och inte kan upptäcka annonsörens fällor, överdrifter och vilseledande förtiganden". Företaget hävdade tvärtom att lagen skyddar "en skäligen upplyst genomsnittskonsument". Företaget åberopade i detta avseende den nationella domstolens skyldighet att tolka bestämmelserna i den belgiska lagen i överensstämmelse med direktiv 84/450, och också EG-domstolens praxis, av vilken det framgår att man med begreppet "konsument" i direktivet skall förstå en skäligen upplyst genomsnittskonsument. Slutligen yrkade företaget att Cour de cassation vid eventuella tvivel skulle begära ett förhandsavgörande från EG-domstolen.

Cour de cassation ogillade överklagandet. Domstolen ansåg att Cour d'appel, när den funnit att reklammetoderna stred mot god handelssed, grundat sitt avgörande endast på artikel 94 i den belgiska lagen, som i allmänna ordalag förbjuder metoder som strider mot god handelssed. Vid bedömningen av om ett handlande är att anse som god handelssed får domstolen, enligt Cour de cassation, ta hänsyn till den särskilda situationen för vissa kategorier av konsumenter och behovet av att skydda dem bättre. Cour de cassation fann att underinstansens avgörande, genom att fastställa att lagen skyddar dåligt utbildade och föga upplysta konsumenter, varit lagligen grundat. Vad beträffar tolkningen av direktiv 84/450 konstaterade Cour de cassation endast att artikel 94 inte införlivade direktivet och att det av angivna omständigheter framgick att underinstansen lagligen motiverat sitt avgörande. Cour de cassation avvisade således vad som anförts angående artikel 7 (definitionen av konsument) samt artiklarna 22 och 23 (förbud mot vilseledande reklam) i den belgiska lagen och därmed också vad som anförts om relevanta bestämmelser i direktivet.

Cour de cassation bekräftade i en dom av den 25 februari 2000⁷⁶ sin praxis från en dom av den 7 maj 1999⁷⁷ angående tillämpning av konkurrensreglerna på fria yrken. Målet gällde apotekarsällskapet (*Ordre des pharmaciens*). Cour de cassation fastslog återigen att apotekarsällskapet är en "företagssammanslutning" i den mening som avses i konkurrenslagen – som återger artikel 81 och följande artiklar EG (tidigare artiklarna 85 och följande artiklar i EG-fördraget) – och att giltigheten av sällskapets beslut, om de har till syfte eller resultat att skada konkurrensen, skall prövas utifrån konkurrensreglerna av sällskapets disciplininstanser. Om ett av apotekarsällskapets organ påtvingar en eller flera medlemmar konkurrensbegränsningar som inte är nödvändiga för att upprätthålla de

⁷⁵ Rådets direktiv 84/450/EEG av den 10 september 1984 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om vilseledande reklam (EGT L 250, 19.9.1984, s. 17; svensk specialutgåva, område 15, volym 4, s. 211).

⁷⁶ Cour de cassation, 25 februari 2000, nr D.98.0041.F.

⁷⁷ Cour de cassation, 7 maj 1999, *Rechtskundig Weekblad*, 1999–2000, s. 112-11, omnämnd i sjuttonde årsrapporten om kontrollen av gemenskapsrättens tillämpning.

grundläggande yrkesreglerna, utan som i själva verket har till syfte att gynna apotekarnas materiella intressen eller att införa eller bibehålla ett ekonomiskt system, kan det vara fråga om ett beslut av en företagssammanslutning som sällskapetets överklagandenämnd kan ogiltigförklara på eget initiativ. Ett beslut om disciplinpåföljd som grundas på ett allmänt och totalt förbud mot reklam och mot all konkurrens på läkemedelsmarknaden saknar laglig grund.

Cour d'appel de Bruxelles uttalade sig i ett interimistiskt avgörande den 15 september 2000⁷⁸ om räckvidden av gemenskapsomfattande konsumtion av varumärkesrätt och om innebörden av märkesinnehavarens "samtycke" till att en vara förts ut på marknaden inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i den mening som avses i artikel 7 i första varumärkesdirektivet 89/104⁷⁹, såsom detta begrepp tolkats av EG-domstolen. Det rörde sig om en tvist mellan ett amerikanskt bolag, innehavare av ett känt jeansmärke och en stor affärskedja som sålde parallellimporterade varor av detta märke. Det amerikanska företaget väckte talan i syfte att helt förbjuda affärskedjan att sälja den aktuella märkesvaran, om inte denna förts ut på marknaden i EES av varumärkesinnehavaren själv eller med dennes samtycke. Käranden yrkade i andra hand att Cour d'appel skulle uppskjuta avgörandet i avvaktan på EG-domstolens dom i målen Davidoff och Levi-Strauss⁸⁰ och i tredje hand att domstolen skulle inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen i en rad frågor om tolkningen av artikel 7 i direktivet mot bakgrund av Sebago-domen.⁸¹

Cour d'appel de Bruxelles uttalade sig först och främst om rätten för varumärkesinnehavaren att förbjuda tredje mans användning av märket inom EES för varor som förts ut på marknaden utanför EES och som åter förts in i EES utan innehavarens tillstånd. Domstolen fann att denna rätt enligt rättspraxis⁸² syftar till att säkerställa den inre marknadens funktion. Domstolen tillägger, som svar på ett argument från svaranden, att denna rätt inte är villkorad av att användningen innebär missbruk av varumärket i egenskap av ursprungsbeteckning eller skadar märkets image hos allmänheten.

Cour d'appel de Bruxelles preciserar att artikel 7 i direktiv 89/104 förbjuder internationell konsumtion av varumärkesrätten. Därför kan varumärkesinnehavarens skydd inom EES inte göras beroende av att innehavaren begränsar möjligheten för sina återförsäljare i tredje land att exportera till EES. En annan lösning skulle, enligt domstolen, innebära att man återinförde begreppet internationell konsumtion, eftersom det är omöjligt för varumärkesinnehavaren att visa att hans internationella distributionssystem är helt slutet. Den omständigheten att varumärkesinnehavaren inte har förbjudit sina återförsäljare i tredje land att exportera till EES påverkar inte alls varumärkesrättens specifika innebörd, nämligen den exklusiva rätten att använda märket första gången en vara förs ut på marknaden inom EES. Det faktum att innehavaren inte infört ett sådant förbud kan alltså inte tolkas som ett underförstått samtycke till utsläppande på marknaden inom EES. Slutligen erinrar domstolen om att begreppen "föra ut på marknaden inom EES" och "varumärkesinnehavarens samtycke till att föra ut på marknaden" (artikel 7.1 i direktivet) enligt Sebago-domen i varje enskilt fall skall bedömas i förhållande till varje exemplar eller varje parti av den vara för vilken konsumtion görs gällande. Domstolen preciserar att, i motsats till vad svaranden anfört,

⁷⁸ Cour d'appel i Bryssel, 22 april 2000, *Revue de droit intellectuel*, 2000, s. 263–284.

⁷⁹ Se not nr 50.

⁸⁰ Förenade målen C-414/99 (EGT C 6, 8.1.2000, s. 18) och C-415/99 (EGT C 79, 18.3.2000, s. 5), pågående.

⁸¹ EG-domstolens dom av den 1 juli 1999 i mål C-173/98, REG 1999, s. I-4103.

⁸² EG-domstolens dom av den 16 juli 1998 i mål C-355/96, *Silhouette*, REG 1998, s. I-4799.

innebär detta inte att varumärkesinnehavaren är skyldig att förse alla varor med ett märke så att alla återförsäljare kan kontrollera om varan är avsedd för den europeiska marknaden eller inte. Domstolen tillägger att om återförsäljaren är tveksam om huruvida produkterna lagligen förts ut på marknaden inom EES, skall denne beakta avsaknaden av samtycke och avstå från att köpa varorna. När det gäller bevisbördan för gemenskapsomfattande konsumtion klargör Cour d'appel att det är varumärkesinnehavarens motpart som skall visa att de produkter han säljer finns upptagna i fakturor som upprättats i ett tidigare led i distributionskedjan av en auktoriserad återförsäljare.

Som svar på vad svaranden anført om att varumärkesinnehavaren missbrukat sin exklusiva rättighet genom att försöka begränsa konkurrensen inom EES, erinrar Cour d'appel de Bruxelles om att handeln mellan medlemsstaterna inte hindras genom begränsningar av importen till EES av varor från tredje land och vidare att om principen om förbud mot internationell konsumtion påverkar sådana varor är syftet endast att säkerställa den inre marknadens funktion.

Spanien: Tribunal Constitucional bekräftade i ett avgörande av den 30 november 2000⁸³ sin praxis om sekundärrättens betydelse. Gemenskapens sekundärrätt har inte rangen av konstitutionella normer och kan därför inte beaktas vid avgörandet om normer fastställda i lag är förenliga med konstitutionen, men den kan användas som tolkningskriterium för att fastställa innebörden och räckvidden av de fri- och rättigheter som finns intagna i den spanska konstitutionen. Den spanske ombudsmannen hade väckt ogiltighetstalan mot vissa bestämmelser i den spanska lagen om skydd av personuppgifter,⁸⁴ varigenom direktiv 95/46 införlivas.⁸⁵ Ombudsmannen anförde bland annat att lagen kränkte den grundläggande rätten till skydd för privatlivet i konstitutionen och att den överskred de begränsningar av användningen av databehandling som anges i konstitutionen för att säkra detta skydd. Enligt ombudsmannen hade lagstiftaren föreskrivit mer omfattande undantag från skyldigheten för den som behandlar personuppgifter att informera den berörda personen och ge denne tillgång till uppgifterna än vad som föreskrivs i direktivet. Tribunal Constitucional biföll klagomålet och ogiltigförklarade de aktuella bestämmelserna. Domstolen hänvisade därvidlag till direktivet och till artikel 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, som ytterligare stöder dess tolkning av de aktuella rättigheterna.

Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de Oviedo angav i ett avgörande av den 24 april 2000⁸⁶, efter ett förhandsavgörande från EG-domstolen,⁸⁷ att EG-domstolen i domen "missat tillfället" att tolka direktiv 93/83 (upphovsrätt vid satellitsändningar och vidaresändning via kabel)⁸⁸ mot bakgrund av Bernkonventionen och att därmed ge en enhetlig tolkning åt de bestämmelser som begäran om förhandsavgörande gällde, en tolkning som medlemsstaternas domstolar har behov av. Frågan gällde huruvida den verksamhet som består i att ett hotellföretag tar emot TV-signaler via satellit eller via

⁸³ Tribunal Constitucional, Pleno, 30 november 2000, nr 292/2000, *Diario La Ley* nr 5213, 27.12.2000.

⁸⁴ Ley Orgánica nr 15/1999, de 13 de diciembre, de Protección de Datos de Carácter Personal (*Boletín Oficial del Estado* nr 298, 14.12.1999).

⁸⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (EGT L 281, 23.11.1995, s. 31).

⁸⁶ Juzgado de Primera Instancia e Instrucción nº 5 de Oviedo, 24 april 2000, Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales (EGEDA) mot Hostelería Asturiana, SA (HOASA).

⁸⁷ EG-domstolens dom av den 3 februari 2000 i mål C-293/98, Egeda, REG 2000, s. I-629.

⁸⁸ Rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidaresändning via kabel (EGT L 248, 6.10.1993, s. 15; svensk specialutgåva, område 13, volym 25, s. 33).

markbaserade sändare och därefter vidareänder dem via kabel till sina rum utgör "överföring till allmänheten" eller "mottagning av allmänheten" i den mening som avses i direktivet. För att understryka bristen på enhetlig tolkning av direktivet hade domstolen samlat många exempel på motstridig praxis från domstolar i Spanien och andra medlemsstater. Domstolen hänvisade till generaladvokatens förslag till förhandsavgörande och följde den tolkning av Bernkonventionen som denne föreslagit och kom fram till att verksamhet som består i att ett hotellföretag tar emot TV-signaler och vidareänder dem via kabel till rummen utgör överföring till allmänheten som kräver tillstånd från upphovsmännen eller betalning av royalty. Domstolen grundade detta på kriteriet om vinstsyfte, som generaladvokaten föreslagit, och på att hotellens kunder sågs som "successiv allmänhet", omständigheter som skiljer denna typ av vidareändring från TV-tittande i hemmet.

Frankrike: Avdelningen för handelsmål vid Cour de cassation ogillade den 22 februari 2000⁸⁹ en rad överklaganden av ett avgörande från Cour d'appel d'Amiens. Överklagandena gällde att vissa produkter, som påstods vara "parafarmaceutiska", kvalificerats som läkemedel som omfattas av apoteksmonopolet. Cour de Cassation grundade sitt avgörande på rådets direktiv 76/768 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kosmetiska produkter och rådets direktiv 65/65 om farmaceutiska specialiteter samt EG-domstolens praxis i Upjohn-domen⁹⁰ om definition av läkemedel utifrån "funktion" eller "presentation". Domstolen bekräftade också vad Cour d'appel funnit, med hänvisning till Keck och Mithouard-domen,⁹¹ nämligen att förbudet mot att sälja vissa produkter utanför apotek utgör en slags försäljningsform som inte omfattas av artikel 30 i EG-fördraget (nu artikel 28 EG), eftersom den nationella lagstiftningen såväl rättsligt som faktiskt påverkar avsättningen av inhemska varor och varor från andra medlemsstater på samma sätt.

Brottmålsavdelningen vid Cour de cassation kom till samma slutsats i en dom av den 5 september 2000.⁹² Domstolen fann att "lagstiftningen om apoteksmonopolet, som tillämpas likadant på produkter från medlemsstaterna i Europeiska gemenskapen och på inhemska produkter, kan motiveras i förhållande till artiklarna 30 och 36 i EG-fördraget (nu artiklarna 28 och 30 EG) av hänsyn till folkhälsan".

Cour d'appel de Paris grundade sig i ett avgörande av den 14 juni 2000⁹³ på Parodi-domen från EG-domstolen⁹⁴ när den avvek från Cour de cassations praxis⁹⁵ om villkoren för att ett kreditinstitut i en annan medlemsstat får bevilja inteckningslån i Frankrike. Cour d'appel förklarade att den franska lagstiftningen från tiden före direktiv 89/646⁹⁶

⁸⁹ Cour de cassation, chambre commerciale, financière et économique, dom av den 22 februari 2000, Beiersdorf, *Bulletin des arrêts de la Cour de cassation – Chambres civiles 2000*, IV, nr 34.

⁹⁰ EG-domstolens dom av den 16 april 1991 i mål C-112/89, Rec. 1991, s. I-1703; ej översatt till svenska.

⁹¹ EG-domstolens dom av den 24 november 1993 i förenade målen C-267/91 och C-268/91, Rec. 1993, s. I-6097; svensk specialutgåva, volym XIV (1993), s. 431.

⁹² Cour de cassation, Chambre criminelle, dom av den 5 september 2000, Gabard, *Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation – Chambre criminelle 2000*, nr 26.

⁹³ Cour d'appel de Paris, dom av den 14 juni 2000, SCI Parodi, *Recueil Dalloz*, 2000, Jur., s. 614–616.

⁹⁴ EG-domstolens dom av den 9 juli 1997 i mål C-222/95, REG 1997, s. I-3899.

⁹⁵ Cour de cassation, Chambre commerciale, financière et économique, dom av den 20 oktober 1998, SCI Parodi, *Bulletin des arrêts de la Cour de Cassation – Chambres civiles 1998*, IV, nr 246.

⁹⁶ Rådets andra direktiv 89/646/EEG av den 15 december 1989 om samordning av lagar och andra författningar om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut, samt med ändring av direktiv 77/780/EEG (EGT L 386, 30.12.1989, s. 1; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 27).

"inte bara hindrade det fria tillhandahållandet av banktjänster, genom kravet på att kreditinstitut med säte i och godkända av en annan medlemsstat måste skaffa ett nytt tillstånd från tillsynsmyndigheten i destinationsstaten [Frankrike], utan också gjorde det omöjligt att utöva denna frihet genom att koppla tillståndet till villkoret att tjänsteleverantören verkar inom landet".

Cour d'appel prövade därefter om lagstiftningen var absolut nödvändig med hänsyn till de intressen som den avser att skydda. Domstolen använde sig därvidlag av den åtskillnad som EG-domstolen gjort (punkt 29 i Parodi-domen) mellan den aktuella bankverksamhetens beskaffenhet och kundens risktagande. Domstolen fann att den franska lagstiftningen gick längre än vad som objektivt sett var nödvändigt för att uppnå skyddsändamålet och förklarade följaktligen lagstiftningen oförenlig med EG-fördraget.

Grekland: Symvoulio tis Epikrateias (Greklands högsta förvaltningsdomstol) underlät i en dom av den 30 mars 1999⁹⁷ att tillämpa EG-domstolens tolkning i förhandsavgörandet av den 5 juni 1997, SETTG⁹⁸, som den grekiska domstolen själv begärt. EG-domstolen hade funnit att den grekiska lagstiftningen om att turistguider är skyldiga att ingå anställningsavtal med turist- och resebyråer som anordnar turistprogram strider mot artikel 59 i EG-fördraget (nu, efter ändring, artikel 49 EG). Symvoulio tis Epikrateias kom, genom ett elliptiskt [ofullständigt] resonemang, fram till att EG-domstolens svar inte var relevant i det aktuella fallet, eftersom tvisten saknade anknytning till gemenskapsrätten. Domstolen ansåg att så var fallet därför att ingen av parterna i tvisten var unionsmedborgare med hemvist i en annan medlemsstat vilka ville tillhandahålla tjänster i Grekland. Den lagstiftning som var föremål för förhandsavgörandet sågs bara som rättslig grund för den skiljedom som Symvoulio tis Epikrateias skulle stadfästa i huvudmålet, medan skiljedomen ansågs vara det enda verkliga tvisteföremålet. Symvoulio tis Epikrateias avstod helt från att pröva frågan om lagstiftningens oförenlighet med gemenskapsrätten och den ty åtföljande skyldigheten att eventuellt åsidosätta den såsom rättslig grund för skiljedomen. Domstolen ger ingen förklaring till varför den ansåg att EG-domstolens förhandsavgörande saknade betydelse för tvisteföremålet.

I tre andra avgöranden från Dioikitiko Protodikeio Athinon (Atens förvaltningsdomstol) av den 31 augusti 1999 kan man notera en avvikelse mellan EG-domstolens förhandsavgörande⁹⁹ och den slutliga domen från den domstol som begärt förhandsavgörandet. Förvaltningsdomstolen ansåg att underlåtenheten att införliva direktivet 89/48¹⁰⁰ i det aktuella fallet inte innebar att staten brutit mot sina skyldigheter enligt EG-fördraget. Det saknades därför också skyldighet att ersätta eventuell skada som åsamkats enskilda på grund av underlåtenheten att införliva.¹⁰¹ Domstolen tycks härigenom ha gått utanför ramen för EG-domstolens avgörande. EG-domstolen hade nöjt sig med att konstatera att direktiv inte var tillämpligt på en rent intern situation i en medlemsstat och inte berört frågan om förutsättningarna för statens skadeståndsansvar

⁹⁷ Symvoulio tis Epikrateias, 30 mars 1999, 1014/1999, *To Syntagma*, 1999, s. 1129–1135, *Elliniki Dikaiosyni* 2000, s. 1131, *EDDDD* 2000, s. 400.

⁹⁸ Mål C-398/95, REG 1997, s. I-3091.

⁹⁹ EG-domstolens dom av den 2 juli 1998 i förenade målen C-225/95 och C-226/95, Simitzi mot Kos, REG 1998, s. I-4239, punkt 27.

¹⁰⁰ Rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (EGT L 19, 24.1.1989, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192).

¹⁰¹ Dioikitiko Protodikeio Athinon, 31 augusti 1999, 8240/1999, 8241/1999 och 8242/1999.

vid underlåtenhet att införliva direktiv. Vidare beaktade domstolen inte att Grekland redan tidigare fällt av EG-domstolen¹⁰² för underlåtenhet att införliva direktiv 89/48.

Italien: Corte costituzionale uttalade sig, i samband med en förhandskontroll av en folkomröstning om upphävandet av en lag, om medlemsstaternas skyldigheter på grund av genomförandet av ett gemenskapsdirektiv.¹⁰³ I Italien får man anordna folkomröstning om upphävandet av en lag endast under två förutsättningar: begäran om folkomröstning måste ha skrivits under av 500 000 väljare och Corte costituzionale måste först kontrollera att den fråga som ställs i folkomröstningen inte strider mot konstitutionen. Den föreslagna folkomröstningen gällde upphävandet av artikel 5 i lag nr 863 av den 19 december 1984, som begränsar möjligheten att sluta avtal om deltidsanställning. Frågan regleras i direktiv 97/81,¹⁰⁴ som skulle ha införlivats senast den 20 januari 2000 och som Italien ännu inte införlivat.

Corte costituzionale kontrollerade först om folkomröstningsfrågan höll sig inom gränserna för artikel 75 andra stycket i konstitutionen om folkomröstningar – som bland annat förbjuder folkomröstningar om ratifikationslagar för internationella fördrag – men också de begränsningar som kan utläsas av konstitutionens systematik. En sådan tolkning innebär en prövning av huruvida folkomröstningen är förenlig med gemenskapsdirektiv och huruvida sådana direktiv har verkningar som kan göra det omöjligt att upphäva en lag, nämligen om upphävandet skulle hindra Italien från att uppfylla sin skyldigheter enligt gemenskapens sekundärrätt. Därefter fastslog Corte costituzionale gemenskapsrättens företräde framför inhemsk lag. Domstolen kom fram till att den lagbestämmelse som man ville se upphävd tillhörde en av de viktigaste bestämmelserna för att genomföra direktivet och redan var förenlig med detta. Därför kunde den inte upphävas utan att andra bestämmelser antogs för att uppfylla direktivets krav. Med andra ord måste den situation av "förenlighet i förväg" (*preconformazione*) som skapats genom lagbestämmelsen bibehållas efter det att införlivandefristen för direktivet löpt ut. I detta avseende hänvisade Corte costituzionale till EG-domstolens praxis, där det fastslagits att medlemsstaternas skyldighet till lojalt samarbete innebär att de – från det att ett direktiv träder i kraft till dess införlivandefristen löper ut – måste avhålla sig från att vidta åtgärder som äventyrar det i direktivet föreskrivna resultatet.¹⁰⁵ Corte costituzionale konstaterade att införlivandefristen för direktiv 97/81 löpte ut den 20 januari 2000 och att Italien således begick fördragsbrott, men dessutom att det i direktivet uttryckligen föreskrivs att genomförandet av det inte skall utgöra skäl att sänka den allmänna skyddsnivån för arbetstagare i medlemsstaterna. Upphävandet genom folkomröstning av den aktuella lagbestämmelsen skulle helt enkelt innebära att skyddet för arbetstagarna i lagstiftningen om deltidsarbete avskaffades. Detta skulle i sin tur medföra att Italien direkt bröt mot en uttrycklig skyldighet enligt gemenskapsrätten och därmed också mot artikel 75 andra stycket i konstitutionen.

Corte di cassazione uttalade sig också i en dom av den 1 februari 2000 om direktivs direkta effekt på situationer som uppstått innan genomförandefristen löpt ut.¹⁰⁶ Direktiv 93/13¹⁰⁷ genomfördes genom lag nr 52 av den 6 februari 1996. Införlivandefristen löpte

¹⁰² Dom av 23 mars 1995 i mål C-365/93, kommissionen mot Frankrike, REG 1998, s. I- 499.

¹⁰³ Corte costituzionale, 7 februari 2000, *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*, 2000, Spec. Rec. 1, s. 65.

¹⁰⁴ Rådets direktiv 97/81/EG av den 15 december 1997 om ramavtalet om deltidsarbete undertecknat av UNICE, CEEP och EFS – Bilaga: Ramavtal om deltidsarbete (EGT L 14, 20.1.1998, s. 9).

¹⁰⁵ EG-domstolens dom av den 18 december 1997 i mål C-129/96, Inter-Environnement Wallonie, REG 1997, s. I-7411.

¹⁰⁶ Corte di cassazione, Sezione I, 1 februari 2000, nr 1099, *Giustizia civile*, 2000, s. 1690.

¹⁰⁷ Rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 21.4.1994, s. 29; svensk specialutgåva, område 15, volym 12, s. 169).

emellertid ut den 31 december 1994. Enligt artikel 10 i direktivet skall det tillämpas på alla avtal som sluts efter detta datum. Enligt den nya artikel 1469*bis* (införd genom 1996 års lag) i italienska civillagen är det oskäligt att i ett konsumentavtal ange att en annan domstol är behörig än domstolen på den ort där konsument är bosatt eller har hemvist. Talan väcktes vid Giudice di pace di Roma (fredsdomaren i Rom) i en tvist om ett avtal som undertecknats i maj 1994 mellan en näringsidkare och en konsument. Denna domstol förklarade sig obehörig till förmån för domstolen på den ort där konsumenten var bosatt (Udine) med motiveringen att det skydd som konsumenterna ges genom den nya artikel 1469*bis* i civillagen också gällde innan genomförandebestämmelserna för direktiv 93/13 trädde i kraft, på grund av direktivets direkta effekt. Näringsidkaren överklagade detta beslut till Corte di cassazione, som undanröjde beslutet och återförvisade målet till Giudice di pace di Roma för avgörande i sak. Corte di cassazione erinrade för det första om att två förutsättningar måste vara uppfyllda för att ett direktiv skall ha direkt effekt: bestämmelserna måste vara ovillkorliga och tillräckligt precisa till sitt innehåll och den berörda medlemsstaten skall ha underlåtit att genomföra direktivet i tid. Domstolen fann att det inte är helt uppenbart att direktiv 93/13 är tillräckligt precist och ovillkorligt. Corte di cassazione konstaterade att när avtalet undertecknades (maj 1994) hade Italien under alla omständigheter ännu inte begått fördragsbrott, eftersom genomförandefristen för direktivet (december 1994) ännu inte löpt ut. Alltså kunde direktiv 93/13 ännu inte ha fått direkt effekt och påverka, som Giudice di pace di Roma kommit fram till, avtalsklausulen om behörig domstol.

Consiglio di Stato har avgjort ett mål om privatisering av ett flygplatsbolag genom försäljning av aktiemajoriteten. Domstolen fann att ett ministerdekret som begränsar offentliga organs, även affärsdrivande sådana, och offentliga företags ägande till 2 procent av bolagskapitalet är förenligt med gemenskapsrätten.¹⁰⁸ Det aktuella fallet gällde ett offentligt bolag, som till 99 procent ägdes av kommunen och provinsen Milano och som väckte talan vid Tribunale amministrativo regionale Lazio för att ogiltigförklara villkoret om 2 procents offentligt ägande vid försäljningen av flygplatsbolaget. Sökanden anförde bland annat att villkoret stred mot förbudet mot diskriminering, etableringsrätten, den fria rörligheten för kapital samt proportionalitetsprincipen. Tribunale amministrativo ogillade talan i en dom den 14 juli 1999 med motiveringen att proportionalitetsprincipen inte var ett självständigt tolkningskriterium vid bedömningen av gemenskapsrättsakters laglighet, utan endast ett kriterium för att tolka fördraget.¹⁰⁹ Bolaget överklagade till Consiglio di Stato, som fastställde underinstansens dom och klargjorde proportionalitetsprincipens räckvidd.

Consiglio di Stato hänvisade till EG-domstolens praxis,¹¹⁰ enligt vilken proportionalitetsprincipen är en allmän gemenskapsrättslig princip som medlemsstaternas institutioner måste följa när de utövar sina befogenheter och som används vid bedömningen av såväl den nationelle lagstiftarens handlande som själva lagstiftningen. Consiglio di Stato konstaterade att resonemanget om kränkning av proportionalitetsprincipen inte hade utvecklats tillräckligt av parterna. Domstolen fann

¹⁰⁸ Consiglio di Stato, Sezione VI, 1 april 2000, *Il Consiglio di Stato*, 2000, I, s. 833–847.

¹⁰⁹ Tribunale amministrativo regionale del Lazio, Sezione III, 14 juli 1999, nr 2155, *I tribunali amministrativi regionali*, 1999, I, s. 3126–3133.

¹¹⁰ EG-domstolens dom av den 12 mars 1987 i mål 176/84, kommissionen mot Grekland, Rec. 1987, s. 1193 (ej översatt till svenska), EG-domstolens dom av den 19 juni 1980 i förenade målen 41/79, 121/79 och 796/79, Vittorio Testa med flera, Rec. 1980, s. 1979 (svensk specialutgåva, volym V [1980], s. 241), EG-domstolens dom av den 25 februari 1988 i mål 427/85, kommissionen mot Tyskland, Rec. 1988, s. 1123 (svensk specialutgåva, volym IX [1987–1988], s. 395) och EG-domstolens dom av den 27 oktober 1993 i mål C-127/92, Enderby, Rec. 1993, s. I-5535 (svensk specialutgåva, volym XIV [1993], s. 383).

likväl att en begränsning av offentliga företags aktieandel vid privatisering av ett företag är en nödvändig och lämplig åtgärd för att uppnå syftet med privatiseringen, nämligen att överlåta aktierna från ett offentligt företag till enskilda mot betalning av ett vederlag och därigenom uppnå lagstiftningens högre ändamål. Syftet skulle inte kunna uppnås om man tillät att aktierna överläts från staten till ett offentligt företag eller viceversa. När man väl konstaterat att en sådan begränsning är laglig, kan den inte heller ifrågasättas av domstolarna, eftersom den är uttryck för ett politiskt ställningstagande från regeringens sida, som bestämt den högsta tillåtna andel som det offentliga får äga i ett privatiserat bolag.

Förenade kungariket: Court of Appeal har prövat överklaganden av två motstridiga avgöranden från High Court om överlåtelse av företag enligt *Transfer of Undertakings (Protection of Employment) Regulations 1981*, som införlivar direktiv 77/187.¹¹¹ Court of Appeal fann att överlåtarens skadeståndsansvar mot en anställd för en kroppsskada som den sistnämnde åsamkats innan överlåtelsen ägde rum överförts till förvärvaren enligt artikel 5.2 i *Regulations 1981*.¹¹² Court of Appeal uttalade att artikel 5.2 a avser "alla överlåtarens rättigheter, befogenheter, skyldigheter och utfästelser enligt eller i samband med anställningsavtalet",¹¹³ vilket innebär att överlåtelsen inte bara gäller de rättigheter som fastställs i avtalet, utan alla rättigheter som uppstått "i samband med" anställningsavtalet. Även om bestämmelsen inte uttryckligen nämner skadeståndsansvar, är den tillräckligt allmänt hållen för att innefatta arbetsgivarens skadeståndsansvar. I det aktuella målet innebar detta att arbetsgivarens skadeståndsansvar för vårdslöshet överförts till förvärvaren enligt *Regulations 1981*.

I det andra målet fann Court of Appeal att överlåtarens rätt till ersättning från en arbetsskadeförsäkring också överlåtits till förvärvaren, trots att avtalet ingåtts med tredje man (en försäkringsgivare). Court of Appeal erinrade om att direktiv 77/187 har till syfte att skydda arbetstagarnas rättigheter vid överlåtelse av företag. Domstolen fann att *Regulations 1981* därför så långt möjligt borde tolkas så att arbetstagarna inte berövas rättigheter som de hade kunnat göra gällande mot arbetsgivaren om överlåtelsen aldrig skett och som uppstått enligt eller i samband med anställningsavtalet. Arbetsgivarens rätt till ersättning från försäkringsgivaren grundas på ett ansvar som uppstått i samband med anställningsavtalet. Därför fann domstolen att förmånerna enligt den försäkring som tecknats av överlåtaren hade överförts till förvärvaren.

Court of Appeal¹¹⁴ undanröjde ett avgörande från första instans och fann att artikel 7 i direktiv 93/104¹¹⁵ inte var tillräckligt precis och ovillkorlig för att ha direkt effekt. Parter i målet var en badvakt och hennes arbetsgivare, en regional myndighet. Employment Appeal Tribunal hade funnit att badvakten, som inte fick lön under skolloven, hade rätt till fyra veckors betald semester enligt artikel 7.1 i direktiv, där det föreskrivs att medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som krävs för att alla arbetstagare skall ha minst fyra veckors betald semester om året, i enlighet med de villkor för intjänande och beviljande av sådan rätt som föreskrivs i nationell lagstiftning eller praxis. Vid tiden för

¹¹¹ Rådets direktiv 77/187/EEG av den 14 februari 1977 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagares rättigheter vid överlåtelse av företag, verksamheter eller delar av verksamheter (EGT 61, L 61, s. 26; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 122).

¹¹² Court of Appeal (Civil Division), 16 maj 2000, Martin mot Lancashire County Council, Bernadone mot Pall Mall Services Group Ltd med flera, *The All England Law Reports 2000*, Vol. 3, s. 544–560.

¹¹³ "All the transferor's rights, powers, duties and liabilities under or in connexion with the contract of employment".

¹¹⁴ Court of Appeal (Civil Division), 21 juni 2000, Gibson mot East Riding of Yorkshire District Council, *Common Market Law Reports 2000*, Vol. 3, s. 329–338.

¹¹⁵ Rådets direktiv 93/104/EG av den 23 november om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (EGT L 307, 13.12.1993, s. 18; ej översatt till svenska).

de aktuella händelserna, 1997, hade direktivet ännu inte införlivats av Förenade kungariket, trots att så skulle ha skett senast den 23 november 1996. Införlivandet skedde genom *Working Time Regulations (SI 1998, No 1883)*, som trädde i kraft den 1 oktober 1998. Badvakten hävdade att bestämmelsens direkta effekt kunde åberopas mot myndigheten för tiden mellan dessa båda datum. Employment Appeal Tribunal fann att artikel 7 var tillräckligt precis och ovillkorlig för att ha direkt effekt och att badvakten alltså kunde åberopa artikeln mot myndigheten.

Lord Justice Mummery i Court of Appeal granskade artikel 7 i ett vidare sammanhang: direktivets karaktär, allmänna struktur och lydelse. Han analyserade i synnerhet begreppet "arbetstid", vilket i artikel 2 i direktivet definieras som "all tid då arbetstagaren är på arbetet, står till arbetsgivarens förfogande och utför sin verksamhet eller sina uppgifter, i enlighet med nationell lagstiftning eller praxis". Han fann att denna definition, som är oprecis och hänvisar till medlemsstaternas lagstiftning, var av särskild betydelse för förståelsen av avsnitt II om årlig semester, där artikel 7 återfinns. Även om artikel 7 är klart formulerad i fråga om minimikravet på fyra veckors betald årlig semester, följer inte av detta att skyldigheten enligt bestämmelsen är tillräckligt precis för att en enskild skall kunna åberopa den inför nationell domstol. Eftersom den tid som arbetstagaren måste ha arbetat för att ha rätt till semester inte anges i artikel 7 eller någon annanstans i direktivet, fann Lord Justice Mummery att bestämmelsen inte kunde anses ha direkt effekt.

Outer House vid Court of Session¹¹⁶ (en skotsk domstol) har avgjort ett mål om hävning av ett handelsagentavtal. Domstolen erinrade om principen om att medlemsstaternas rätt skall tolkas på ett sätt som är förenligt med gemenskapsrätten och fastslog att när ett direktiv har lånat vissa inslag från en medlemsstats rättsordning, kan denna rättsordning användas för att fastställa direktivets exakta innebörd. Domaren, Lord Hamilton, konstaterade först och främst att *Commercial Agents (Council Directive) Regulations 1993*, som åberopats av klaganden, antagits för att införliva direktiv 86/653.¹¹⁷ Lord Hamilton erinrade därefter om att inhemska rätt så långt möjligt måste tolkas på ett sätt som är förenligt inte bara med det införlivade direktivets lydelse och ändamål, utan också med hänsyn till den tolkning som EG-domstolen gjort. En bokstavig tolkning av inhemska bestämmelser räcker således inte. Lord Hamilton fastslog också rent allmänt att en lagstiftning som antagits i syfte att införliva ett gemenskapsdirektiv endast påverkar övriga inhemska rättsregler på området om dessa regler strider mot direktivet. Vad närmast gällde frågan om man i Skottland kan åberopa en annan medlemsstats lagstiftning och rättspraxis för att fastställa innebörden av ett gemenskapsdirektiv, vilket lånat vissa inslag från den medlemsstats rättsordning, konstaterade Lord Hamilton att ett sådant tillvägagångssätt ligger i linje med målet att harmonisera tillämpningen i medlemsstaterna. Eftersom direktivet i fråga har inspirerats av fransk rätt, kan det vara nödvändigt – för att uppnå en harmoniserad tillämpning – att ta hänsyn till franska domstolars praxis på området, utan att för den skull behöva tillkalla sakkunniga på fransk rätt. Enligt Lord Hamilton rör det sig om en komparativrättslig analys som den skotska domstolen är fullständigt tillåten att göra för att ta hänsyn till utländska rättskällor.

Inner House vid Court of Session erinrade i ett liknande mål¹¹⁸ om att nationell rätt måste tolkas mot bakgrund av gemenskapsrätten. Domstolen upplystes om att

¹¹⁶ Court of Session, Outer House, 10 mars 1999, Stewart Roy mot M R Pearlman Ltd, *Common Market Law Reports 1999*, Vol. 2, s. 1155–1171.

¹¹⁷ Rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter (EGT L 382, 31.12.1986, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 150).

¹¹⁸ Court of Session, Inner House, 16 mars 2000, King mot T. Tunnock Ltd, *European Law Reports*

ersättningssystemet i direktiv 86/653 är grundat på fransk rätt och gjorde därför en tolkning av brittisk lagstiftning mot bakgrund av fransk rätt och vad den säger om ersättning till självständiga handelsagenter när deras avtal har hävts.

Outer House vid Court of Session¹¹⁹ har prövat frågan om konsumtion av varumärkesrätt i ett mål om parallellimport av produkter av märket Davidoff från Singapore till Förenade kungariket. Varumärkesinnehavarna hade väckt talan och yrkat förbud mot distribution och försäljning av märkesvaror i EES utan deras samtycke. Talan grundades på artikel 5 i direktiv 89/104.¹²⁰ Parterna kom överens om att tvisten huvudsakligen gällde begreppet "samtycke" i artikel 7 i direktivet. Kärandena hävdade att varken de eller deras återförsäljare fört ut varorna på marknaden inom EES och att de levererat varorna till sina distributörer i Singapore med avsikten att de skulle säljas där. Försäljningen av varorna reglerades i ett avtal, på vilket tysk rätt var tillämplig, som gav återförsäljarna exklusiv rätt att distribuera varorna inom det i avtalet angivna området i Asien och som ålade distributörerna att se till att denna begränsning upprätthölls av återförsäljare i olika led.

Outer House fann att svarandena inte kunnat styrka samtycke från kärandena. Domstolen konstaterade för det första att det klart framgick av avtalet att kärandeparten hade för avsikt att begränsa försäljningen till det område som angavs i detta. För det andra avvisade domstolen svarandepartens argument att kärandepartens underförstådda samtycke kunde utläsas av det faktum att den sistnämnda inte vidtagit några åtgärder för att hindra import av varor till EES (till exempel genom en uttrycklig förbudsmärkning på varorna). Enligt domstolen bortsåg detta argument från kommersiella realiteter. Lord Kingarth i Outer House avvek från ett avgörande från april 1999 i ett liknande mål.¹²¹ I det målet hade Mr Justice Laddie vid Chancery Division i engelska High Court of Justice fastslagit att Davidoff inte kunde göra sin brittiska varumärkesrätt gällande mot varor som importerats från Singapore. Laddie fann att varumärkesinnehavaren, enligt engelsk avtalsrätt, antas ha samtyckt till återförsäljning av varor inom EES, om inte distributören uttryckligen ålagts begränsningar i samband med köpet av varorna. Noteras bör att den engelska domstolen begärde ett förhandsavgörande från EG-domstolen om innebörden av underförstått samtycke.¹²² Lord Kingarth underströk skillnaderna mellan det aktuella målet och det mål som avgjorts i England, i synnerhet det faktum att köpeavtalet reglerades av tysk rätt och inte av engelsk. Han ansåg att svarandepartens argument om underförstått samtycke inte var relevant med tanke på de klara restriktioner som angavs i avtalet, nämligen att varorna bara fick säljas i vissa angivna områden i Asien. Den skotska domstolen fann att man därför inte kunde sluta sig till ett underförstått samtycke till försäljning inom EES.

Vad närmare gäller begreppet "samtycke" i artikel 7 i direktivet gav Lord Kingarth kärandeparten rätt. Kärandeparten förnekade inte att underförstått samtycke kan lämnas, men åberopade principen i Silhouette-domen,¹²³ där det anges att artikel 7.1 är ett undantag från varumärkesinnehavarens rättigheter enligt artikel 5.1 och att artikeln därför skall ges en restriktiv tolkning.

Slutligen konstaterade den skotska domstolen att förhandsavgöranden från EG-domstolen begärts om begreppet samtycke i målen Davidoff och Levi Strauss och att ingen av

of Cases in the United Kingdom and Ireland 2000, s. 531–550.

¹¹⁹ Court of Session, Outer House, 4 april 2000, Zino Davidoff SA mot M&S Toiletries Ltd, *Common Market Law Reports 2000*, vol. 2, s. 735–753.

¹²⁰ Se not nr 50.

¹²¹ Davidoff SA mot A&G Imports Ltd, [1999] 3 All ER 711.

¹²² Se förenade målen C-414/99, Davidoff, och C-415/99, Levi Strauss, not 82 ovan.

¹²³ EG-domstolens dom av den 16 juli 1998 i mål C-355/96, REG 1998, s. I-4799.

parterna yrkat att ett förhandsavgörande skulle inhämtas. Domstolen fann det därför onödigt att själv ställa en fråga till domstolen. Outer House i Court of Session¹²⁴ utfärdade senare ett interimistiskt förbud (*interim interdict*) på yrkande av kändeparterna. Lord McCluskey fann i synnerhet att redan en avsiktlig ändring av streckkoden innebar ett försök att dölja varornas ursprung och en kränkning av kändepartens rätt.

High Court of Justice på Isle of Man¹²⁵ fann i en dom av den 19 januari 1999 att varken artikel 52 i EG-fördraget eller reglerna om fri rörlighet för personer och fritt tillhandahållande av tjänster är tillämpliga på Isle of Man. Följaktligen saknar EG-domstolens domar på dessa områden all verkan på Isle of Man, och domstolarna på ön behöver inte följa dem.

En brittisk medborgare bosatt på Isle of Man hade åtalats för olovlig körning mer än tre månader efter det att han flyttat till ön. Han hade ett giltigt brittiskt körkort, men hade inte bytt ut det mot ett körkort utfärdat av öns myndigheter inom tre månader, vilket föreskrivs i de lokala bestämmelserna. Klaganden åberopade bland annat en bestämmelse i 1985 års *Road Traffic Act* som enligt honom innebär att öns myndigheter måste vidta de åtgärder som krävs för att ge verkan åt gemenskapsrättens bestämmelser om transporter. High Court, dit klaganden överklagat, erinrade först och främst om att gemenskapens bestämmelser om vägtransporter inte gäller på Isle of Man enligt protokoll nr 3 som fogats till 1972 års anslutningsakt. Domstolen tillade att även om den bestämmelse som klaganden åberopat ger öns myndigheter rätt att vidta åtgärder för att införa gemenskapsrätten, skapar den ingen skyldighet för dem att göra så. Klaganden hänvisade också till EG-domstolens dom i målet Skanavi och Chryssanthakopoulos,¹²⁶ där EG-domstolen fann att det strider mot artikel 52 i EG-fördraget att åtala en person med ett körkort utfärdat i en medlemsstat och som inte bytt ut detta mot bosättningsstatens körkort inom angiven tidsfrist. High Court fann att varken artikel 52 om etableringsrätt eller gemenskapsbestämmelserna om fri rörlighet för arbetstagare och fritt tillhandahållande av tjänster är tillämpliga på Isle of Man och att EG-domstolens praxis saknade relevans för det aktuella målet.

2.6. Fjärde frågan

Österrike: Oberster Gerichtshof har avgjort två mål om myndigheternas vägran att ge tillstånd till förvärv av fast egendom i Tyrolen.

Det första målet¹²⁷ gällde en tysk medborgare som i juli 1997 köpte ett hus i Tyrolen att använda som huvudsaklig bostad. Den behöriga myndigheten i första instans (Bezirkshauptmannschaft Schwaz) vägrade tillstånd till fastighetsförvärvet med hänvisning till delstaten Tyrolens lag om fastighetsförvärv (*Tiroler Grundverkehrs-gesetz*), trots att sökanden åberopat inte bara fri rörlighet för personer, utan också etableringsrätten med hänvisning till att han fått tillstånd att bedriva näringsverksamhet i Österrike. Myndigheten tillämpade de regler som gäller för utlänningars förvärv av egendom och hävdade att delstaten Tyrolen saknade ekonomiskt, kulturellt eller samhälleligt intresse av att sökanden bosatte sig där.

Oberster Gerichtshof fann att Bezirkshauptmannschaft borde ha känt till att grunderna för beslutet inte var tillämpliga på en unionsmedborgare, vilket också framgick av ett cirkulär från Tyrolens delstatsregering. Med hänsyn till gemenskapsrättens företräde och EG-domstolens praxis borde Bezirkshauptmannschaft ha respekterat den fria rörligheten

¹²⁴ Court of Session, Outer House, 8 augusti 2000, Zino Davidoff SA mot M&S Toiletries Ltd.

¹²⁵ High Court of Justice of the Isle of Man, Staff of Government Division, 19 januari 1999, Fielding mot Oake.

¹²⁶ EG-domstolens dom av den 29 februari 1996 i mål C-193/94, REG 1996, s. I-929.

¹²⁷ Oberster Gerichtshof, dom av den 10 juni 2000, 1 Ob 12/00x.

för personer och etableringsrätten, även om inhemsk lagstiftning innehöll andra bestämmelser. Domstolen klargjorde att staten kan bli skadeståndsskyldig om en myndighet i en delstat inte tillämpar gemenskapsrätten eller tillämpar den felaktigt. I det aktuella målet ålades därför Tyrolen att ersätta sökandens advokatkostnader, vilka var en följd av det olagliga beslutet.

I det andra målet,¹²⁸ där domstolen i första instans begärt ett förhandsavgörande från EG-domstolen,¹²⁹ avgjorde Oberster Gerichtshof slutligen frågan om det är delstaten eller de federala myndigheterna som är ansvariga för att ersätta de skador som en enskild vållats på grund av att en delstatslag strider mot gemenskapsrätten. I den österrikiska doktrinen har man haft olika meningar i denna fråga. Oberster Gerichtshof följde EG-domstolens resonemang i Konle-domen (se ovan) och fann att ersättning till enskilda för skador som vållats genom interna åtgärder som vidtagits i strid mot gemenskapsrätten inte nödvändigtvis måste bäras av federala myndigheter. Domstolen drog en analogi från lagen om myndighetsansvar (*Amtshaftungsgesetz*), som föreskriver att en skadevällande myndighets ansvar skall fastställas enligt funktionella och organisatoriska kriterier, och konstaterade att endast den berörda delstaten skulle ersätta skadorna och inte de federala myndigheterna. Talan ogillades därför, eftersom den riktats mot de federala myndigheterna och inte mot Tyrolen.

Belgien: Cour de cassation klargjorde i en dom av den 14 januari 2000¹³⁰ förutsättningarna för när staten blir ansvarig om den antar eller godkänner lagstiftning som strider mot en gemenskapsbestämmelse med direkt effekt på den interna rättsordningen. Målet gällde de belgiska föreskrifterna om tekniska specifikationer för fordon. Cour de cassation fann att myndigheternas handlande måste bedömas utifrån de allmänna förutsättningarna för skadeståndsansvar i belgisk rätt, vilka är vidare än de i gemenskapsrätten¹³¹.

Sökanden hade väckt talan för att få fastställt att belgiska staten begått fel och vållat sökanden skada genom att i strid med artikel 30 i EG-fördraget (nu artikel 28 EG) vägra att typgodkänna bussar från andra medlemsstater, som inte uppfyller belgiska krav på vändradie. Sökanden yrkade skadestånd. Cour d'appel de Bruxelles stödde sig på Factortame-domen¹³² och fann att en myndighet som antar bestämmelser som strider mot fördraget endast begått fel om överträdelsen är tillräckligt klar, allvarlig och uppenbar. Domstolen preciserade att avgörande för om en överträdelse av gemenskapsrätten skall anses som tillräckligt klar är att medlemsstaten uppenbart har missbedömt denna rätt. Domstolen räknade därefter upp de omständigheter som en domstol måste ta hänsyn till när den avgör om en överträdelse är uppenbar.¹³³ På grundval av omständigheterna i det särskilda fallet kom Cour d'appel fram till att överträdelsen av artikel 30 i fördraget inte var uppenbar, åtminstone inte under den period för vilken skadestånd yrkats.

¹²⁸ Oberster Gerichtshof, dom av den 25 juli 2000, 1 Ob 146/00b.

¹²⁹ EG-domstolens dom av den 1 juni 1999 i mål C-302/97, Konle, REG 1999, s. I-3099.

¹³⁰ Cour de cassation, 14 januari 2000, nr C.98.0477.F.

¹³¹ I artikel 1382 i den belgiska civillagen anges villkoren för skadeståndsansvar, nämligen vållande, skada och orsakssamband mellan handlingen och skadan.

¹³² EG-domstolens dom av den 5 mars 1996 i förenade målen C-46/93 och C-48/93, REG 1996, s. I-1029.

¹³³ Cour d'appel de Bruxelles nämner bland annat den överträdas regelns grad av klarhet, omfattningen av det utrymme för skönsmässig bedömning som lämnas åt de nationella myndigheterna, det begångna fördragsbrottets avsiktliga eller oavsiktliga karaktär, den ursäktliga eller ousäktliga karaktären av en eventuell rättsvillfarelse, den omständigheten att en av en gemenskapsinstitution intagen ståndpunkt har kunnat bidra till underlåtenheten att införa bestämmelser i enlighet med gemenskapsrätten samt antagandet eller upprätthållandet av nationella bestämmelser som strider mot gemenskapsrätten.

Cour de cassation undanröjde domen med motiveringen att den stred mot inhemska bestämmelser om skadeståndsansvar. Cour de cassation framhöll först och främst att myndigheten begår ett fel om den antar eller godkänner bestämmelser som strider mot en folkrättslig bestämmelse med direkt effekt på den interna rättsordningen. Om felet vållar skada, blir myndigheten skadeståndsskyldig, såvida det inte finns någon ansvarsfrihetsgrund. Domstolen konstaterade därefter att Cour d'appel, utan att ange någon grund för ansvarsfrihet, hade funnit att den olagliga handlingen som staten begått inte utgjorde ett fel. Cour de cassation fann, enbart på grundval av detta konstaterande och utan att gå närmare in på de gemenskapsrättsliga principer som Cour d'appel tagit upp, att domen bröt mot inhemska bestämmelser om skadeståndsansvar.

Grekland: I ett mål vid Symvoulio tis Epikrateias (dom 2079/1999 av den 26 februari 1999¹³⁴) aktualiserades frågeställningar med anknytning till Francovich-domen. Målet gällde underlåtenhet att införliva direktiv 89/48¹³⁵, men domstolen gick inte närmare in på Francovich-domen, trots att sökanden åberopat statens skadeståndsansvar på grund av underlåtenhet att införliva direktivet och att Grekland fällts av EG-domstolen för detta fördragsbrott.¹³⁶ Symvoulio tis Epikrateias erkände visserligen att staten är skyldig att införliva direktivet, men fastslog att det ankommer på den lagstiftande och verkställande makten att välja det lämpligaste juridiska verktyget för att uppfylla denna skyldighet. Domstolen utslöt att den dömande makten skulle vara behörig att ingripa i denna sfär, till exempel genom att fastslå att staten kan bli skadeståndsansvarig vid brott mot sina gemenskapsrättsliga skyldigheter.

Irland: Circuit Court tillämpade i en dom av den 29 oktober 1999 i målet Dublin Bus mot Motor Insurers' Bureau of Ireland (MIBI)¹³⁷ principerna från Francovich-domen på ett nyskapande sätt. Irland införlivade andra direktivet om ansvarsförsäkring för motorfordon 84/5¹³⁸ genom en överenskommelse med svarandeparten, en privaträttslig organisation som företräder försäkringsföretag. Överenskommelsen innehåller ett undantag som är mer omfattande än vad som anges i direktivet. Det gäller täckning av skador från icke-identifierade fordon. Undantaget omfattar även fall där föraren inte kan identifieras. Dessutom har EG-domstolen funnit att direktivet införlivats på ett felaktigt sätt. Enligt Circuit Court har de irländska myndigheterna valt en metod för att införliva direktivet som innebär att MIBI i egenskap av statens samarbetspartner bör likställas med denna. Circuit Court kvalificerade således MIBI som ett statligt organ och i denna egenskap skadeståndsansvarigt för ett tillräckligt klart fall av felaktigt införlivande. Eftersom MIBI redan kände till problemet med undantaget i överenskommelsen och förklarat sig beredd att inte åberopa det i andra fall, ansåg Circuit Court att förutsättningarna i målen Francovich och British Telecom förelåg. MIBI dömdes att betala skadestånd för det felaktiga införlivandet av direktivet.

Nederländerna: Hoge Raad avgjorde den 29 mars 2000 ett mervärdeskattemål.¹³⁹ Domstolen fann att skattemyndigheternas skattekrav i strid med en bestämmelse i

¹³⁴ Symvoulio tis Epikrateias, Olomeleia, 26 februari 1999, 3497/1998, *Deltio Forologikis Nomothesis*, 1999, s. 1783–1787; EDDDD, 2000, s. 98–104; *European Current Law*, 2000, Part 6, nr 75 (referat på engelska).

¹³⁵ Rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (EGT 1989, L 19, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192).

¹³⁶ Dom av den 23 mars 1995 i mål C-365/93, REG 1995, s. I-499.

¹³⁷ McMahon J., ännu inte publicerad.

¹³⁸ Rådets andra direktiv 84/5/EEG av den 30 december 1983 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om ansvarsförsäkring för motorfordon (EGT 1984 L 8, 15.2.1984, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 90).

¹³⁹ Hoge Raad, dom av den 29 mars 2000, *Beslissingen in belastingzaken*, 2000, 342.

mervärdeskattelagen – en bestämmelse som är överensstämmer med sjätte momsdirektivet 77/388¹⁴⁰ – inte utgjorde en överträdelse av gemenskapsrätten och att den skattskyldige därför inte hade rätt till skadestånd. Hoge Raad framhöll att Nederländerna hade införlivat direktivet korrekt, men att återkravet inte grundades på skattepliktiga transaktioner i den berörda bestämmelsens mening och att mervärdeskatt inte behövdes betalas i det aktuella fallet. Den skattskyldige hade endast fått en schablonersättning enligt uppbördslagen och hade därför inför Hoge Raad yrkat ersättning för de verkliga kostnaderna för att driva processen mot skattemyndigheterna. Käromålet ogillades alltså.

Förenade kungariket: Tusentals kunder väckte talan mot Bank of England efter det att Bank of Credit and Commerce International SA (BCCI) försattes i likvidation. House of Lords¹⁴¹ har nu uttalat sig om dels förutsättningarna för utomobligatoriskt skadeståndsansvar (*tort*) vid felaktig myndighetsutövning (*misfeasance in public office*), dels frågan huruvida direktiv 77/780 om kreditinstitut¹⁴² kan åberopas av enskilda inför nationella domstolar och grunda statligt skadeståndsansvar. År 1980 fick BCCI tillstånd av Bank of England att ta emot insättningar (*licensed deposit-taking institution*). Bank of England var tillsynsmyndighet enligt *Banking Act 1979* varigenom direktivet införlivades. På begäran av Bank of England utsåg High Court år 1991 provisoriska likvidatorer för BCCI. Detta beslut ledde till att BCCI lade ner verksamheten i Förenade kungariket. Tusentals kunder förlorade sina insättningar. Att BCCI gick omkull berodde främst på bedrägeri i stor skala som begåtts på hög nivå inom banken. Kunderna väckte talan mot Bank of England på två grunder. Dels felaktig myndighetsutövning – de hävdade att vissa höga tjänstemän handlat i ond tro när de beviljade BCCI tillstånd, trots att tillståndet var olagligt, att tjänstemännen blundade för vad som hände efter det att tillståndet beviljats och att dessa underlätit att vidta åtgärder för att stänga banken –, dels direktiv 77/780.

I fråga om talan på grundval av direktivet fann House of Lords att detta inte innehöll några skyldigheter för medlemsstaterna som kunde ge upphov till rättigheter för enskilda och grunda skadeståndskrav. Enligt House of Lords kan direktivets syfte uppnås utan att man ger sådana rättigheter till enskilda. Direktivet är ett första steg mot tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kreditinstitut och syftet är att ta bort hinder för etableringsrätten, samtidigt som behovet av skydd för sparade medel tillgodoses. Tillnärningsåtgärderna måste uppfylla två krav: skydda sparade medel och skapa likvärdiga konkurrensvillkor mellan kreditinstitut som bedriver verksamhet i flera medlemsstater. Enligt House of Lords innebär direktivet att myndigheterna är skyldiga att samarbeta när ett kreditinstitut bedriver verksamhet i en eller flera medlemsstater utöver den stat där institutet har sitt säte, men det sträcker sig inte så långt att det föreskriver tillsynsskyldighet för den behöriga myndigheten i respektive medlemsstat. House of Lords tillämpade läran om *acte clair* och begärde inget förhandsavgörande från EG-domstolen.

¹⁴⁰ Se not nr 20.

¹⁴¹ House of Lords, 18 maj 2000, Three Rivers District Council med flera mot The Governor and Company of the Bank of England, *Common Market Law Reports 2000*, Vol. 3, s. 205–269.

¹⁴² Rådets första direktiv 77/780/EEG av den 12 december 1977 om samordning av lagar och andra författningar om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (EGT L 322, 17.12.1977, s. 30; svensk specialutgåva, område 6, volym 1, s. 210).